

Aktivna dječja participacija u zajednici

Katić, Antonia

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:792479>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANTONIA KATIĆ

AKTIVNA DJEČJA PARTICIPACIJA U ZAJEDNICI

Diplomski rad

Pula, srpanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANTONIA KATIĆ

AKTIVNA DJEČJA PARTICIPACIJA U ZAJEDNICI

Diplomski rad

JMBAG: 0115068927, izvanredni student

Studijski smjer: Diplomski studij Ranog predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Građanski odgoj i obrazovanje

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, srpanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Antonia Katić**, kandidatkinja za magistru **primarnog odgoja i obrazovanja** ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Antonia Katić** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom **Aktivna dječja participacija u zajednici** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

UVOD	1
1. ZAŠTITA PRAVA DJETETA.....	3
2. DJEČJE SUDJELOVANJE, DJEČJI AKTIVIZAM I AKTIVNA DJEČJA PARTICIPACIJA.....	8
2.1. Načela ostvarivanja dječje participacije.....	12
2.2. Međunarodni dokumenti kao polazište ostvarivanja aktivne dječje participacije	15
3. ULOGA ODGOJITELJA I ZAJEDNICE U OSTVARIVANJU AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE.....	18
3.1. Uloga odgojitelja	18
3.2. Uloga lokalne zajednice	21
4. PRIKAZ PRIMJERA DOBRE PRAKSE OSTVARIVANJA AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE.....	23
4.1. Prikaz rada DGV-a Grada Opatije.....	23
4.2. Prikaz rada NEF-a Hrvatske	35
4.3. Obilježja Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije	36
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	42
5.1. Cilj istraživanja	42
5.2. Istraživački problemi.....	42
5.3. Uzorak istraživanja.....	42
5.4. Instrumenti istraživanja i postupak	43
5.5. Rezultati istraživanja i rasprava	44
5.5.1. <i>Mišljenje odgojitelja i odgojiteljica o razumijevanju pojmova o dječjoj aktivnoj participaciji</i>	44
5.5.2. <i>Mišljenje odgojitelja/odgojiteljica vezano uz primjenu dječje aktivne participacije</i>	45
6. ZAKLJUČAK.....	48
LITERATURA	49

POPIS SLIKA I GRAFIKONA	53
PRILOZI.....	54
SAŽETAK	59
SUMMARY	60

UVOD

Djeca čine najveći i najvažniji dio suvremenog društva. Aktivna participacija svih dionika društva, počevši od djece kao najranjivije skupine društva u kojem živimo, do osoba starije životne dobi ključna je za stvaranje održivih gradova i zajednica u kojima svaki pojedinac doprinosi, kreira i utječe na život svoje okoline te samim time utječe na stvaranje sadašnjosti i budućnosti. U ovom kontekstu može se govoriti i o zaštiti djeteta na svim mogućim razinama kako bi djetinjstvo i dalje ostalo bezbrižno, aktivno, poticajno i razvojno razdoblje za svako dijete te uvod u odraslu dob ispunjenu znanjem, učenjem, kritičkim razmišljanjem, asertivnosti i aktivnom zajednicom.

Aktivna participacija ne podrazumijeva samo sudjelovanje, ona je u svojoj biti i kreiranje, poticanje aktivizma i zalaganja, a potom i zagovaranje, kreiranje i utjecanje na donošenje odluka svih onih na koje se te odluke odnose. Sukladno s najnovijim dokumentima, strategijama i jamstvima koja se donose aktivna dječja participacija ključ je stvaranja pravednijeg, sigurnijeg, inkluzivnijeg društva u kojem svaki njegov dionik sukladno sa svojom dobi i zrelosti kreira, stvara i utječe na promjene koje se tiču njega samog kao pojedinca te društva i sadašnjice čiji je član. Nažalost, svjedoci smo svakodnevnog sve većeg kršenja osnovnih dječjih prava zajamčenih značajnim brojem nacionalnih i međunarodnih dokumenata, poput onih vezanih uz prava djeteta na preživljavanje, pa sve do kršenja prava djeteta na iznošenje vlastitog mišljenja i stajališta. Samo aktivnom dječjom participacijom, angažmanom i inkluziji svih članova zajednica ovaj svijet može ići naprijed i postati svijet dostojan svakog djeteta, svijet po mjeri djece.

Strukturu ovog rada čini nekoliko poglavlja, prvo poglavlje je Uvod rada. Drugo poglavlje govori o zaštiti prava djeteta te prikazuje sve osnovne pojmove koji se vezuju uz to, a u prvom redu to je Konvencija UN-a o pravima djeteta. Treće poglavlje rada prikazuje dječje sudjelovanje, dječji aktivizam te aktivnu dječju participaciju i to u kontekstu načela ostvarivanja dječje participacije te međunarodnih dokumenata na kojima se temelji ostvarenje aktivne dječje participacije. Četvrto poglavlje rada analizira ulogu odgojitelja i lokalne

zajednice u ostvarenju dječje participacije. U petom poglavlju, kao primjer dobre prakse istaknuto je Dječje gradsko vijeće Grada Opatije te *Nacionalni Eurochild Forum (NEF)* Hrvatska uz njihove karakteristike. Šesto poglavlje rada prikazuje empirijski dio rada u kojemu su prikazani ciljevi, problemi, uzorak, instrumenti i rezultati provedenog empirijskog istraživanja u kojemu je sudjelovalo 70 ispitanika. Osmo poglavlje rada predstavlja zaključak rada.

Ovaj rad želim započeti sljedećim riječima:

„...*Veliki svijete čuvaj dijete, jer dijete čuva tebe, veliki svijete...*“.

1. ZAŠTITA PRAVA DJETETA

Konvencija UN-a o pravima djeteta smatra se najvažnijim dokumentom za život djece u svijetu, najratificiranijem međunarodnim dokumentom u ljudskoj povijesti kojeg su potpisale sve države svijeta. Generalna skupština Ujedinjenih naroda 20. studenog 1989. godine usvojila je Konvenciju UN-a o pravima djeteta. Ovaj se datum svake godine obilježava kao Međunarodni dan dječjih prava, dok Međunarodni dan djeteta obilježavamo u prvom danu Dječjeg tjedna (prvog punog tjedna u listopadu tekuće godine). Ovim dokumentom države koje su ga potpisale i ratificirale obvezale su se ostvarivati i štititi potrebe i prava sve djece te ih stavljati na prvo mjesto u donošenju zakona i odluka kako bi se osigurao siguran i kvalitetan rast i razvoj svakog djeteta, čime je dobrobit svakog djeteta na prvom mjestu država potpisnica. Republika Hrvatska ovaj dokument je potpisala 8. listopada 1991. godine, a ratificirala ga je 1992. te se time obvezala štititi i omogućiti ostvarivanje dječjih prava svakom djetetu.

Prema Državnom zavodu za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (2001) Konvenciju o pravima djeteta može se smatrati pravnim aktom koji se u brojnim državama koje su istu usvojile tretira kao zakon te obvezuje sve potpisnice da se strogo pridržavaju njezinih odredbi, a osigurava i pravo nadzora njezinog primjenjivanja. Ovaj dokument smatra se jedinstvenim iz nekoliko razloga koji uključuju:

- sveobuhvatnost, osiguravanje građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za svu djecu na jednak način i bez izuzetaka
- univerzalnost, posebno iz razloga što se primjenjuje kod svakog djeteta i u svakoj situaciji
- bezuvjetnost, odnosno primjenjiva je i u državama koje ostvaruju i slabije izvore sredstava i motivira ih na primjenu i sudjelovanje
- propisuje aktivnosti koje se povezuju sa zaštitom dječjih prava
- holistički pristup, odnosno kroz ovaj dokument se zagovaraju gledišta koja ističu da je svako pravo temeljno, nedjeljivo, međusobno ovisno i

jednako važno, što znači da se niti jedna prava ne mogu isticati prema važnosti u odnosu na druga prava

Konvencija o pravima djeteta je međunarodni ugovor koji je stupio je na snagu 2. rujna 1990. godine. Ova konvencija predstavlja najopsežniji dokument koji definira prava djece i obveze država u njihovoj zaštiti. Postoji i nekoliko ključnih elemenata Konvencije, a to su:

a) temeljna načela

- Nediskriminacija (članak 2.): Sva prava se primjenjuju na svu djecu bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovinu, invaliditet, rođenje ili drugi status djeteta ili njegovih roditelja.
- Najbolji interes djeteta (članak 3.): U svim aktivnostima koje se tiču djece, primarni kriterij mora biti najbolji interes djeteta.
- Pravo na život, opstanak i razvoj (članak 6.): Države potpisnice priznaju svakom djetetu inherentno pravo na život i obvezuju se osigurati djetetov opstanak i razvoj.
- Poštovanje mišljenja djeteta (članak 12.): Djeca imaju pravo slobodno izražavati svoja mišljenja u svim pitanjima koja ih se tiču, a ta mišljenja treba uzeti u obzir u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

b) specifična prava

- Pravo na identitet (članak 7. i 8.): Djeca imaju pravo na ime, državljanstvo i obiteljske odnose, te pravo na očuvanje vlastitog identiteta, uključujući državljanstvo, ime i obiteljske veze.
- Pravo na obrazovanje (članak 28. i 29.): Djeca imaju pravo na besplatno osnovno obrazovanje, a obrazovanje treba biti usmjereno na razvoj dječje osobnosti, talenata i mentalnih i fizičkih sposobnosti.
- Pravo na zdravlje (članak 24.): Djeca imaju pravo na najviši mogući standard zdravlja i na pristup zdravstvenim uslugama.

- Pravo na zaštitu od zlostavljanja i zanemarivanja (članak 19.): Djeca moraju biti zaštićena od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupanja, zlostavljanja ili iskorištavanja.
- Pravo na odmor i slobodno vrijeme (članak 31.): Djeca imaju pravo na odmor, slobodno vrijeme, igru i rekreativne aktivnosti primjerene njihovoj dobi.

c) implementacija i nadzor

- Odbor za prava djeteta: Ovo tijelo prati provedbu Konvencije. Države potpisnice su dužne redovito podnositi izvještaje Odboru o mjerama koje su poduzele za provedbu prava priznatih u Konvenciji.
- Nacionalni mehanizmi: Države su obvezne usvojiti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mjere za ostvarivanje prava priznatih u Konvenciji.

d) fakultativni protokoli

- Protokol o sudjelovanju djece u oružanim sukobima: usvojen je 2000. godine, zabranjuje regrutaciju djece mlađe od 18 godina u oružane snage i njihovo sudjelovanje u neprijateljstvima.
- Protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji: Također usvojen 2000. godine, bavi se problemom seksualne eksploatacije djece.
- Protokol o postupku priopćavanja: Usvojen 2011. godine, omogućava djeci da podnose žalbe Odboru za prava djeteta kada su njihova prava prekršena (Kopić, Korajac, 2010).

Konvencija o pravima djeteta predstavlja temelj za zaštitu i promicanje prava djece diljem svijeta, postavljajući standarde koje države trebaju slijediti kako bi osigurale sigurno i poticajno okruženje za svako dijete.

Prema *Konvenciji UN-a o pravima djeteta* (1989) „dijete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se po pravu koje se primjenjuje, punoljetnost ne

stječe ranije, čime je takva definicija ostavila mogućnost da svaka država u okviru navedenog može imati svoje definicije“.

Prema autorima Jeđud Borić i Mirosavljević (2014) hrvatsko zakonodavstvo definira pravni status djeteta u ovisnosti o pojedinim zakonima te definicijama koje iz istih proizlaze. Primjerice *Zakon o sudovima za mladež* (NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15) te *Prekršajni zakon* (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15) ističu kako je dijete osoba koja još uvijek nije navršila 14 godina, ali identificiraju i pojmove mlađih maloljetnika u dobi između 14 i 16 godina te starijih maloljetnika u dobi između 16 i 18 godina. Prema odredbama *Kaznenog zakona* (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15) te *Zakona o kaznenom postupku* (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14) dijete se identificira kao osoba mlađa od 18 godina.

Kada je riječ o pravima djeteta, spominju se termini u znanstveno-stručnoj literaturi i to od početaka razvoja pokreta borbi za prava djece. Osim plemenite namjere da se svako dijete na svijetu zaštiti od bilo kojeg oblika zlostavljanja te omogućavanja korištenja značajnog broja prava, ovo područje sa sobom donosi i brojne rasprave. Većina rasprava tiče se paradoksa da se najbolji interesi djeteta, koji ujedno predstavljaju osnovu Konvencije o pravima djeteta, uglavnom kose s prioritetima koje bi svako dijete izabralo za sebe (Kopić, Korajac, 2010).

Iako se ističu dječja prava koja uključuju fizičke i mentalne odrednice identiteta i integriteta, ali i prava ako što je autonomnost izbora i odlučivanja, slobodno izražavanje vlastitog mišljenja, udruživanja i djelovanja, unutar njih je moguće zamijetiti zaštitnički odnos prema svakom djetetu, koje se na takav način tretira kao ranjivo i nezrelo, odnosno pozicionira ih se na društvene margine (White, 2002).

Značajan broj istraživanja bavi se i činjenicom da se suvremeno dijete vrednuje sukladno afinitetima prema budućnosti i to nakon razvoja, socijalizacije i obrazovanja. Kao osnovna posljedica tog procesa ističe se naturalizacija autoriteta koji ostvaruju odrasle osobe te stvaranje određene moći nad djetetom. Također, postoji i novi oblik razumijevanja djece kao socijalnih i

kulturnih bića, koji su ujedno i punopravni članovi društva, ali i koji imaju najveći utjecaj na vlastiti razvoj, kao i razvoj društva u cjelini. Ovakva djeca se smatraju kompetentnima i karakterizirana su autonomijom, participacijom u zajednici i ustrajnošću (Borić, Mataga Tintor, 2022).

2. DJEČJE SUDJELOVANJE, DJEČJI AKTIVIZAM I AKTIVNA DJEČJA PARTICIPACIJA

Sukladno svojoj dobi i zrelosti, djeca svojim rođenjem imaju pravo glasa u svim odlukama koja se na njih odnose, u zajednici, školi ili kod kuće, kao i biti saslušana u svemu onome u čemu sudjeluju i čega su dio. Djeci bi se trebala dati prilika da izraze svoje mišljenje kroz element prostora. Kroz element glasa djeci mora biti omogućeno izražavati svoje stavove, a od strane publike moraju biti saslušana. Prema potrebi na prijedloge se mora djelovati, a dječja mišljenja se trebaju prihvatiti kao prikladna. Lundy (2007) model dječje participacije ističe kao podršku koja može služiti i za evaluaciju ostvarivanja aktivne dječje participacije te se danas koristi kao smjernica za ostvarivanje aktivne dječje participacije mnogih organizacija civilnog društva, vladinih tijela i sl.

Akademkinja Laura Lundy (2018) u svom modelu ostvarivanja aktivne dječje participacije ističe četiri elementa koja su neophodna: prostor, glas, publiku, utjecaj. Ovaj model za sudjelovanje djece u skladu s pravima nudi pravno zdravu, ali i praktičnu konceptualizaciju članka 12. *Konvencije UN-a o pravima djeteta*. Autorica Miljak (1996) naglašava da su „dječja gledišta i iskustva nedovoljno zastupljena u modelima i razumijevanju socijalnih fenomena te se vrlo često odluke o djeci zasnivaju na informacijama koje o njima daju odrasli, što može biti u najmanju ruku manjkavo, s obzirom da odrasli ne mogu misliti, osjećati i doživljavati život onako kako to čine djeca“.

Odbor UN-a za prava djeteta u Općem komentaru članka 12. *Konvencije o pravima djeteta* (2009) definira participaciju kao vrlo rasprostranjen oblik prakse koji se pojavljuje u posljednjem razdoblju, a koje je ujedno i konceptualizirana kao participacija, iako je se ne može pronaći u odredbama članka 12. *Konvencije*. Ovaj pojam je evoluirao te se u suvremenom svijetu primjenjuje za opisivanje kontinuiranih procesa koji se odnose na dijeljenje informacija te ostvarenje dijaloga između djeteta i odrasle osobe, a temeljen je na uzajamnosti povjerenja unutar kojega svako dijete može naučiti kako se njihovo gledište, zajedno s gledištem odrasle osobe na jednak način uzima u obzir te su uključeni u ishod jednog procesa.

Sudjelovanje djece ključno je u promicanju i ostvarivanju dječjih prava. Sudjelovanje djece možemo definirati kao uključenost djece u različite aktivnosti, akcije, sadržaje i sl. u kojima djeca mogu i ne moraju biti uključena u donošenje odluka, izražavanje vlastitog mišljenja i sl. Primjerice sudjelovanje u sportu, akciji čišćenja okoliša, istraživanjima, plesnim aktivnostima i sl. Dječji aktivizam može se definirati kao zagovaranje nekog cilja i poduzimanje akcija za njegovo ostvarenje. Kroz dječji aktivizam djeca svojim prijedlozima, akcijama, kampanjama, aktivnostima utječu na život svoje lokalne zajednice, sukreiranje života svog društva (Lansdown, 2011).

Prema UNICEF-ovim *Smjernicama za kvalitetnu participaciju djece u javnim politikama i odlučivanju* (2020) „dječja participacija je u širem smislu krovni pojam koji se odnosi na sve aktivnosti sudjelovanja djece te izražavanja mišljenja djece, dječje dobrobiti i aktivnog građanstva“. U užem smislu dječja participacija odnosi se na ostvarivanje participativne skupine prava propisanih u *Konvenciji UN-a o pravima djeteta* (1989) i to najviše na članak 12., koji govori kako dijete ima pravo na slobodno izražavanje svog mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose. Osim prava koja se spominju u članku 12., participativna prava djece odnose se i na druga ključna građanska prava, kao što su pravo na slobodu izražavanja (čl. 13.), pravo na slobodu misli, savjesti i vjere (čl. 14.), pravo na slobodu udruživanja (čl. 15.) i pristup informacijama (čl. 17.) te pravo na zaštitu privatnosti (čl. 16.).

Dječja participacija je aktivno uključivanje djece u život svoje zajednice, kroz aktivno sudjelovanje djece u kreiranju života svoje zajednice aktivizmom i donošenjem odluka koje utječu na život djece, što znači da bez dječjeg sudjelovanja i aktivizma ne možemo govoriti o dječjoj participaciji, one su međusobno povezane i ovisne, ali nemaju isto značenje. Zagovaranjem, zalaganjem, iniciranjem i uključivanjem u različite aktivnosti kojima utječemo na donošenje promjena govorimo o participaciji (Borić, Miroslavljević, Šalinović, 2017).

Prema UNICEF-ovim *Smjernicama za kvalitetnu participaciju djece u javnim politikama i odlučivanju* (2020) dječja se participacija smatra procesom, a ne isključivo jednokratnim događajem. Naime, dječja participacija je vrlo smisljena posebno u trenucima kada uključuje i dijalog i suradnju s odraslom osobom. Dječja se participacija smatra izuzetno važnom za dijete u trenutku kada ono vjeruje da njegova participacija u bilo kojoj situaciji ili događaju može utjecati na ostvarenje nekih promjena. Zapravo, svako je dijete u mogućnosti samostalno izabrati vrijeme, način, i razinu kojom se želi ili ne želi uključiti. Pritom, dječja se participacija ne smatra obvezom već dječjim pravom.

Jeđud (2012) navodi kako se u Hrvatskoj i dalje (pre)malo govori i piše o participaciji djece. Stoga ističe da sudjelovanje djece treba povremeno naglašavati kao normu u raznim dokumentima i postupanjima. Ona i dalje predstavlja djelokrug u kojem se razvilo mnoštvo dvojbi te različitih shvaćanja uz prisutnost pogleda odraslih.

Prema autoru Hart (1992) dječju participaciju može se promatrati kroz koncept participacijskih ljestvi koje se moraju prijeći. Ovaj oblik modela predstavlja se poput ljestvi te analizira dječju participaciju kao jedan oblik progresivnog tijeka odnosno sustava koji se kreće u rasponu od donjih do gornjih razina. „Penjanje“ po razinama predstavlja postupni prijelaz u ravnoteži moći u korist djece. Prva ljestvica je manipulacija. Sudjelovanje kao manipulacija događa se kada djeca i mladi ne razumiju probleme koji motiviraju proces sudjelovanja ili svoju ulogu u tom procesu.

Također, može se istaknuti kako odrasle osobe u nekim situacijama smatraju kako ciljevi opravdavaju sredstva. Ukoliko dijete ne pokazuje očekivanu razinu razumijevanja za probleme, pa sukladno tomu ne pokazuje razumijevanje vlastitih postupaka, to se smatra manipulacijom. Ovakav oblik manipulacije koji djeluje pod maskom participacije vrlo teško se smatra prikladnim načinom uvođenja djeteta u bilo koji demokratski ili politički proces. Na primjer, predškolska se djeca vrlo često zadužuju za nošenje političkih plakata koji podrazumijevaju utjecaj socijalne politike, a dijete ne može još uvijek razumjeti pitanje ili vlastitu ulogu u političkim procesima. Pritom, od djece se traži da

nešto nacrtaju, primjerice svoje idealno igralište, nakon čega se crteži skupljaju te na određeni način sintetiziraju kako bi se realizirala ideja dječjeg dizajna. Drugom ljestvicom se smatra dizajn. Sudjelovanje u dekoracijama se ostvaruje na način da se djeca i mladi izlažu javnosti tijekom određenih događanja, performansi ili drugih aktivnosti koje se organiziraju s određenom svrhom, iako ne razumiju svrhu vlastitog angažmana (Hart, 2008).

Model dječje participacije koji predlaže Shier (2001) (prema Franklin i Sloper, 2005), pod nazivom putevi do participacije, predstavlja adaptaciju Hartova (2008) modela ljestava, a namjena mu je pomoći stručnjacima da odrede svoju trenutnu poziciju te identificiraju nužne korake kako bi povećali razinu participacije djece. Model je temeljen je na pet razina participacije od kojih svaka ima tri faze koje se nazivaju otvaranje, mogućnosti i obveze. Riječ je o sljedećim razinama:

- slušanje djece
- pružanje podrške djetetu u izražavanju mišljenja
- uzimanje dječjeg mišljenja u obzir
- uključivanje djeteta u procese odlučivanja
- podjela moći s djetetom te podjela odgovornosti za ishod odluka.

Prema Landsdown (2010) razlikujemo konzultativnu participaciju, suradničku i participaciju koju iniciraju djeca. Kroz konzultativnu participaciju odrasli traže mišljenja djece kako bi razumjeli dječje živote i iskustva te na temelju njih gradili svoje spoznaje i znanja (npr. sudjelovanje djece u istraživanjima ili razvijanju novih politika i dokumenata). Suradnička participacija daje mogućnost aktivnog angažmana u različitim dijelovima neke aktivnosti. Djeca mogu biti uključena u osmišljavanje projekta, istraživanja, vršnjačko savjetovanje i dr. Time se djeci pruža prilika za zajedničko odlučivanje s odraslima te mogućnost da utječu i na proces i na ishode neke aktivnosti. Participacija koja polazi od same djece rezultat je okruženja i prilika u kojima djeca sama prepoznaju i iznose svoje brige, započinju akcije, zastupaju jedni druge. Djeca promjene započinju kao pojedinci (npr. izbor škole) ili kao grupa (kreiranje politika). Uloga je odraslih da

budu facilitatori koji će omogućiti djeci da ostvaruju svoje ciljeve i pružaju informacije, savjete i podršku.

2.1. Načela ostvarivanja dječje participacije

Prema Lansdown (2010) participacija treba biti: transparentna i informativna, dobrovoljna, uvažavajuća, relevantna, prilagođena djeci, inkluzivna, praćena edukacijom, sigurna i osjetljiva na rizike te odgovorna. Prema načelu transparentnosti i informiranosti djeci se mora osigurati puno, pristupačno, osjetljivo na raznolikost i sukladno dobi djeteta pravo na slobodno izražavanje svojih stavova, te njihovim stajalištima treba dati odgovarajuću težinu. O tome kako će se to sudjelovanje odvijati, njegov opseg, svrha i potencijalni učinak zahtijevaju da postoji jasnoća svrhe sudjelovanje djece i iskrenost o njihovim parametrima.

Djeca razumiju kako i koliko mogu utjecati na donošenje odluka i tko će donijeti konačnu odluku. Uloge i odgovornosti svih uključenih (djeca, odrasli i drugi dionici) su jasno navedene, razumljive i posložene. Dogovoreni su jasni ciljevi. Djeca su sigurna i imaju jasan pristup relevantnim informacijama u vezi njihove uključenosti. Odrasle osobe uključene u sve procese sudjelovanja su svjesne različitih potreba djece, njihove uloge, voljni su slušati i učiti. Organizacije i edukatori svjesni su svoje uloge u zaštiti djece. Prepreke i izazovi s kojima su se djeca možda susrela razmatraju se kroz druge sfere njihova života, a kroz razgovor se smanjuju mogući negativni utjecaji.

Autori Borić, Mataga Tintor i Osmak Franjić (2021) ističu nekoliko načela dječje participacije:

- Prema načelu dobrovoljnosti djecu nikada ne treba prisiljavati na izražavanje stavova protivno njihovim željama i treba ih obavijestiti da mogu prestati sudjelovati u bilo kojoj fazi. Prema ovom načelu djeca imaju vremena razmotriti svoju uključenost i procesi su uspostavljeni kako bi osigurali da djeca mogu dati svoje osobni, informirani pristanak na njihovo sudjelovanje. Djeci se daje dovoljno informacija i podrška koja

će im omogućiti da donesu odluke o sudjelovanju. Sudjelovanje djece je dobrovoljno i mogu se povući kad god žele. Ostale vremenske obveze djece su poštovane i uzete u obzir (odlazak u školu, kuću, druge aktivnosti i dr.).

- Prema načelu uvažavanja prema dječjim stavovima se mora postupati s poštovanjem i djeci se mora omogućiti pokretanje aktivnosti i ideja. Odrasli koji rade s djecom trebaju priznati, poštivati i nadograđivati dobre primjere sudjelovanja djece, svojim doprinosima obitelji, školi, kulturi i radnom okruženju. Potrebno je razumjeti i poznavati socio-ekonomski, okolišni i kulturni kontekst života djece. Osobe i organizacije koje rade za djecu i s djecom trebaju poštivati dječje stavove u pogledu sudjelovanja u javnim događanjima.
- Načelom relevantnosti djeci moraju biti dostupne mogućnosti da izraze svoje stavove o pitanjima od stvarne relevantnosti za njihove živote i omogućiti im da se oslanjaju na svoje znanje, vještine i sposobnosti. Djeca su uključena u postavljanje kriterija za izbor i oblike sudjelovanja. Djeca su uključena na različite načine, na razinama i tempom primjerenim njihovim mogućnostima i interesima. Načini rada i metode uključenosti temelje se na znanju o lokalnim strukturama, gospodarskoj, kulturnoj i ekonomskoj praksi. Priprema i podrška odraslih u životima djece (npr. roditelji/skrbnici, učitelji) važna je za osiguranje sudjelovanja djece i dobivanja podrške aktivnostima aktivne dječje participacije.
- Načelo prilagođenosti djeci provodi se u pronalaženju različitih pristupa radu s djecom prilagođenih njihovim mogućnostima. Treba imati dovoljno vremena i resursa na raspolaganju kako bi se osiguralo da su djeca adekvatno pripremljena i imaju povjerenje i priliku za doprinos kroz izražavanje svojih mišljenja, ideja i stavova. Organizacijske ili službene procedure su dizajnirane/modificirane da djeci olakšaju sudjelovanje. Podrška se pruža tamo gdje je potrebno dijeliti informacije i/ili razvijati vještine i sposobnosti da se djeci omogući individualno i kolektivno/grupno učinkovito sudjelovanje. Djecu se pita koje informacije

su im potrebne i dostupne informacije se dijele s djecom na vrijeme, u prilagođenim formatima i jezicima koje djeca razumiju, uključujući djecu s vizualnim ili oštećenjima sluha. U situacijama u kojima se susreću djeca različitih materinjih/prvih jezika, omogućuje se pristup na pisane informacije i stručna tumačenja koja dopuštaju puno sudjelovanje djece u raspravama. Koristi se jezik prilagođen i razumljiv djeci.

- Načelom inkuzivnosti sudjelovanje mora biti uključivo, izbjegavati postojanje obrazaca diskriminacije i poticati mogućnosti za marginaliziranu djecu, uključujući i djevojčice i dječake, da budu uključeni. Djeca nisu homogena skupina i sudjelovanje treba osigurati svima, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Programi trebaju osigurati uključenje kulturne osjetljivosti djece iz svih zajednica. Kako bi participacija bila praćena edukacijom, odrasli trebaju pripremu, vještine i podršku kako bi se omogućilo učinkovito sudjelovanje djece: vještine u slušanju, zajedničkom radu s djecom i učinkovitim uključivanju djece u skladu s razvojnim kapacitetima. Djeca mogu biti uključena kao treneri i voditelji te promovirati učinkovito sudjelovanje, jačati svoje kapacitete i vještine, jačati svijest o ostvarivanju prava, sudjelovati u obuci/edukaciji za organiziranje sastanaka, prikupljanju sredstava, bavljenju medijima, javnim nastupima i zagovaranju. U određenim situacijama, izražavanje stavova može uključivati rizike.
- Prema načelu sigurnosti i osjetljivosti na rizike, odrasli imaju odgovornost prema djeci s kojom rade i moraju poduzeti sve mjere opreza kako bi rizike i opasnost za djecu od nasilja, iskorištavanja ili bilo koje druge negativne posljedice njihovog sudjelovanja sveli na minimum. Odgovarajuća zaštita uključuje razvoj jasne zaštite djece i strategija koje prepoznaju određene rizike s kojima se suočavaju neke skupine djece i dodatne prepreke s kojima se suočavaju pri dobivanju pomoći, poput Politika zaštite djece. Djeca moraju biti svjesna svog prava da budu zaštićena od ozljeda i znati kamo otići po pomoć ako treba.

- Načelom odgovornosti važna je predanost praćenju i evaluaciji. Na primjer, u bilo kojem istraživanju ili konzultativnom procesu, djeca moraju biti informirana o tome kako će se koristiti njihova stajališta i mišljenja, te ako je moguće sudjelovati u donošenju rezultata. Djeca imaju pravo dobiti jasnu povratnu informaciju o tome kako je njihovo sudjelovanje utjecalo na ishode. Gdje god je prikladno, djeca bi trebala dobiti priliku sudjelovati u naknadnim procesima ili aktivnostima. Praćenje i evaluacija sudjelovanja djece treba biti realizirano sa samom djecom koja su sudjelovala. Djeca su uključena od najranijeg mogućeg stupnja i sposobna su utjecati na dizajn i sadržaj participativnih procesa. Djecu se podržava u procesima praćenja i evaluacije. Razmotreno je praćenje i evaluacija tijekom faza planiranja, kao integralni dio bilo koje inicijative za sudjelovanje.

Djeca se podržavaju i ohrabruju kako bi podijelila svoja iskustva sudjelovanja s vršnjačkim grupama, lokalnim zajednicama, organizacijama i svim projektima u koje oni mogu biti uključeni. Djeci se daju brzo i jasno povratne informacije o utjecaju njihove uključenosti i u ishode. Povratne informacije dopiru do sve uključene djece (Petrović-Sočo, 2007).

2.2. Međunarodni dokumenti kao polazište ostvarivanja aktivne dječje participacije

Prema Škorić (2017) ističe se kako se osnovnim polazištem za razvoj aktivnosti koje uključuju dječju participaciju smatraju odredbe istaknute unutar *Konvencije o dječjim pravima* Ujedinjenih naroda, ali i u Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama, unutar Ustava Republike Hrvatske, te brojnih drugih planova i strategija koje se donose na nacionalnoj razini kao i međunarodnih dokumenata koji su na snazi unutar Europske unije.

Dokumenti politika koje štite i promiču prava djece na međunarodnoj i EU razini su:

1. *Konvencija o pravima djeteta* – Usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 1989. godine, ova konvencija je najvažniji međunarodni dokument koji se odnosi na prava djece. Ključni članci koji se tiču participacije djece uključuju:
 - Članak 12.: Djeca imaju pravo slobodno izražavati svoja mišljenja o svim pitanjima koja ih se tiču, a ta mišljenja trebaju se uzeti u obzir u skladu s dobi i zrelošću djeteta.
 - Članak 13.: Djeca imaju pravo na slobodu izražavanja, uključujući slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja svih vrsta.
 - Članak 15.: Djeca imaju pravo na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.
 - Članak 17.: Djeca imaju pravo na pristup informacijama iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora.
2. *Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku priopćavanja* – Usvojen 2011. godine – omogućava djeci da podnose žalbe Odboru za prava djeteta kada su njihova prava prekršena. To im daje dodatni mehanizam za izražavanje svojih mišljenja i ostvarivanje svojih prava.
3. *Agenda 2030 i Ciljevi održivog razvoja* – Agenda 2030, usvojena od strane Ujedinjenih naroda 2015. godine, uključuje 17 ciljeva održivog razvoja. Iako nisu specifično usmjereni na djecu, mnogi ciljevi i indikatori promiču njihovu participaciju, poput:
 - Cilj 4. (Kvalitetno obrazovanje): Osiguravanje inkluzivnog i pravednog kvalitetnog obrazovanja te promicanje mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve.
 - Cilj 16. (Mir, pravda i snažne institucije): Promicanje mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, omogućavanje pristupa pravdi za sve i izgradnja učinkovitih, odgovornih i uključivih institucija na svim razinama.

4. *Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava* – Usvojena od strane Vijeća Europe 1996. godine – ova konvencija postavlja okvir za osiguravanje prava djece da budu uključena u sudske postupke i druge pravne postupke koji ih se tiču.
5. *Vodič za participaciju djece* (Vijeće Europe) – Vijeće Europe izdalo je nekoliko vodiča i preporuka koji pružaju smjernice za praktičnu primjenu participacije djece. Ovi dokumenti pomažu državama članicama u razvoju politika i praksi koje uključuju djecu u donošenje odluka.
6. *Vodič UNICEF-a za participaciju djece i adolescenata* – UNICEF je razvio vodiče i priručnike koji pomažu u promoviranju aktivne participacije djece i mladih. Ovi vodiči nude smjernice za uključivanje djece u procese donošenja odluka na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.
7. *Odbor za prava djeteta* – Opći komentari – Opći komentari Odbora za prava djeteta pružaju detaljna tumačenja članaka Konvencije o pravima djeteta. Opći komentar br. 12, na primjer, fokusira se na pravo djeteta da bude saslušano, pružajući smjernice za učinkovitu participaciju djece u različitim kontekstima.

Ovi dokumenti zajedno čine temelje za aktivnu participaciju djece u društvu, osiguravajući da se njihov glas čuje i uvažava u svim aspektima života (UNICEF, 2020).

3. ULOGA ODGOJITELJA I ZAJEDNICE U OSTVARIVANJU AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE

3.1. Uloga odgojitelja

Uloga odgojitelja u ostvarivanju aktivnosti aktivne dječje participacije od najranije dobi očituje se u njegovoj sposobnosti i spremnosti uvažiti tuđe potrebe, stajališta, želje što su neke od kvaliteta koje svaki odgojitelj treba imati. Često u praksi čujemo kako djeca aktivno sudjeluju u dječjim vrtićima, ali kad dođu u školu takav oblik suradnje djece i odraslih prestaje, djeca se ukalupljaju, fokus je na rezultatima, a ne na procesu, te se ostvarivanje aktivne dječje participacije ne ostvaruje i ne potiče (Katz, Chard, 1997).

Odgojitelj koji u komuniciranju s djecom koristi demokratski način komuniciranja polazi od pedagoškog pravila da je put do dječjeg srca težak i dug, ali jedini put pravog uspjeha. Odgojitelj koji se demokratski ponaša ne traži slijepu poslušnost, nije ravnodušan, već s djecom surađuje, dogovara se, usmjerava, animira i aktivira. On prihvaća sugestije i prijedloge učenika i odgojno-obrazovni proces usmjerava prema njihovim interesima, sposobnostima, željama, mogućnostima (Miljak, Vujčić, 2002).

Prema Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) dijete je istraživač i aktivni stvaratelj svoga znanja: dijete odabire samostalno kako, kada i gdje će istraživati i usvajati. Dijete putem igre i istraživanja određuje svoje interese kroz aktivno istraživanje svijeta koji ga okružuje (Stokes, 2000). Odgojitelj je taj koji mijenja svoju ulogu prepoznajući različite potrebe i interese djece u svojoj skupini, on neprestano istražuje i nastoji poticati višestruke mogućnosti i potencijale svakog djeteta kako bi mu pružio što sigurniju, kreativniju i kvalitetniju mogućnost izražavanja.. Uloga odgojitelja usmjerena je na razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja djece te na razvoj različitih kompetencija djeteta, a najviše se ostvaruje kroz dogovaranje s djecom, poticanje njihove samostalnosti, autonomije i empatije, suradnje i povjerenja.

Jedan od prvih oblika aktivne dječje participacije s kojima se dijete susreće u predškolskoj dobi je projekt, kao jedan od načina poticanja dječjeg razvoja, ali i aktivne dječje participacije u kojoj dijete kreira, iznosi svoja mišljenja i zapažanja, predlaže promjene i daje sugestije za njegovo ostvarenje. Projekt kao pojam seže u daleku prošlost i začeci projekta mogu se prepoznati u radovima Isaaca, koji je djelovao na području Engleske ranih dvadesetih godina prošloga stoljeća. Ta se koncepcija, bliska radu na projektu, spominje pod imenom „Bank Street Appropoach“ (Slunjski, 2001). Smatra se kako rad na projektu originalno potječe iz SAD-a, odnosno da se temelji na radu američkog filozofa i pedagoga Johna Deweya te njegovih suradnika, koji su se usmjerili na obrazovanje koje je okrenuto k djetetu (Slunjski, 2012). Također, smatra se kako djeca moraju imati priliku usvajati one spoznaje koje ih ponajviše zanimaju, i to istražujući vlastito okruženje koristeći vlastita osjetila. Dakle, ovim činjenicama odgoj i obrazovanje odmiče se od učenja „napamet“ u klasično postavljenim učionicama, ali i od klasičnih oblika vrednovanja (Katić, 2008).

Miljak (1999) navodi kako se pojam projekt odnosi na „različite oblike integriranog učenja i istraživanja djece i odgojitelja. Riječ je o obliku integriranog kurikulumu u kojemu djeca prema vlastitim interesima i mogućnostima, u suradnji s drugom djecom i uz nenametljivu asistenciju odgojitelja, poduzimaju različite istraživačke i druge aktivnosti kojima aktivno stječu iskustva i znanja“. Upravo je projekt jedan od aspekata suvremenog odgojno-obrazovnog procesa. Dijete radeći na nekom projektu, promatrajući, pitajući, istražujući i poduzimajući određene aktivnosti vezane uz određenu temu, širi svoja znanja do krajnjih granica svojih mogućnosti, aktivirajući pritom sve svoje potencijale i razvijajući mnoge sposobnosti. Osnovni zadatak projekta je razvijanje misaonih procesa djece. Teme projekata koje ostvaruje odgojitelj u suradnji s djecom odabiru se prema većem interesu djece ili temu odabire odgojitelj pa ju u suradnji s djecom ostvaruje (prema prepoznavanju interesa djece). Prema Slunjski (2020) „uloga odgojitelja u radu na projektima nije univerzalna, već individualizirana jer se temelji na kvalitetnom razumijevanju djece, njihovih teorija, aktivnosti i njihova procesa učenja“. Slunjski (2020) dalje navodi kako suvremeni odgojitelji moraju biti fleksibilni i sukladno s trenutnim djetetovim interesima i potrebama koje

radom na projektu mogu otići u drugom smjeru, moraju se prilagoditi novonastalim situacijama kako bi podržali djetetovu spontanost, istraživanje i znatiželju. „Odgojitelj može primjereno poduprijeti aktivnosti djece u razvoju projekta u onoj mjeri u kojoj razumije kako djeca razumiju temu (problem, fenomen) kojom se u aktivnostima bave, tj. smisao koji te aktivnosti imaju za djecu“ (Slunjski, 2020:106).

Prema interesu djece, odgojitelj u suradnji s djecom određuje temu projekta i cilj kako bi odredili što se želi postići projektom. Odgojitelj koji koristi demokratsku komunikaciju, sluša, promatra, bilježi i potiče dječji razgovor kako bi zajedno došli do materijala, rekvizita i sredstva koja će koristiti kroz istraživanje projekta i učenje igrom. Etape rada na participativnom projektu su sljedeće: određivanje teme projekta, određivanje cilja i zadaća projekta, izrada plana projekta, provođenje projekta, vrednovanje postignuća i povratna informacija sudionicima. Odgojitelj procjenjuje koliko je tema obrađena na kraju projekta koji je ostvaren i je li postignut postavljeni cilj. Važno je djeci dati povratnu informaciju o ostvarenosti projekta te dobiti evaluaciju od djece, kao i napraviti samoevaluaciju. Zajedničkom refleksijom utvrđuju se postojeća znanja i promišlja se o novim resursima. Odgojitelj se vodi trima pitanjima na koje želi naći odgovor: što znam, što želim i što sam naučio/la.

Kroz zajednički rad na projektu djeca se uče suradnji, toleranciji, grade povjerenje, sudjeluju u raspravama zalažući se za svoje mišljenje, donose odluke. ravnopravno sudjelovati u raspravama, donositi odluke. Odgojitelj voditelj koji djecu potiče, podržava, promatra i usmjerava. Ne daje djeci odgovore, već im pruža podršku u pronalaženju odgovora i postavljanju pitanja kojima će doći do zaključaka. Uključujući obitelj i širu zajednicu, radom na projektu omogućuje se zajedničko učenje demokratskih vrijednosti, gradi se povjerenje, međugeneracijska solidarnost, ravnopravnost svih članova zajednica. Njeguju se sloboda izbora i izražavanja te time projekt postaje jedan od prvih oblika ostvarivanja aktivnosti aktivne dječje participacije od najranije dobi.

3.2. Uloga lokalne zajednice

Autor Škorić (2017) u svom radu ističe kako je proces učenja od svakog djeteta vrlo vrijedan edukativni proces za odrasle osobe, prvenstveno iz razloga što isti mogu spoznati osjetljivu i misaonu dječju perspektivu koja u svojoj profinjenosti krije značajne količine znanja. Svaka odrasla osoba. Pritom, može se upoznati s dječjim pogledom, mišljenjem, stajalište, te u isto vrijeme od djeteta može dobiti poticaj, osvijestiti se za određenim potrebama, problemima, mišljenjima i željama djeteta. Osim toga, dolazi i do učenja poštovanja dječjih ideja, mišljenja i stajališta. Također, s druge strane, aktivna participacija odraslih osoba u projektima rezultira i većim stopama tolerancije, poštivanja djeteta te razvoja međugeneracijske solidarnosti.

Borić i Mataga Tintor (2020) u svom radu ističu kako priprema lokalne zajednice podrazumijeva procese planiranja i osiguravanja resursa koji se koriste i u pružanju podrške dječjoj participaciji. Od ključne je važnosti da se zaduže odrasle osobe unutar zajednice, a koje će preuzeti uloge mentora i voditelja djeci koja su u participativnom procesu te istovremeno im osigurati priznanje da se tako uloženo vrijeme uključi u redovno radno vrijeme.

Voditelji i mentori moraju biti visoko motivirane i otvorene osobe spremne za stjecanje novih kompetencija i znanja. Odrasli koji žele provoditi aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije moraju se kontinuirano educirati o ostvarivanju dječjih prava, dječjoj participaciji i njenom ostvarivanju. Trebaju poznavati različite i specifične načine rada kako bi mogli povećati svijest o dječjim stajalištima i potrebama.

Korist koju imaju djeca od rada na projektima participacije dobra je za cijelo društvo jer djecu potičemo da budu i ostanu aktivni građani svojih zajednica. Projekti participacije omogućuju jačanje demokracije, ohrabruju cjeloživotnu odgovornost djece i potiču razvoj civilnoga društva, uče djecu važnosti cjeloživotnog učenja i angažmana.

Sudjelujući u procesima odlučivanja na lokalnoj razini, djeca uče kako postati svjesni građani koji odgovorno koriste svoja prava već od mladih dana. Participacija djece olakšava stvaranje tolerantne, nenasilne, sigurne zajednice

potičući kulturu međusobnog poštivanja, povjerenja, demokratičnog donošenja odluka i građanstva te aktivna dječja participacija više nije opcija, ona je ključna za društveni razvoj 21. stoljeća. Djeca nisu građani budućnosti, već aktivni i ravnopravni sukreatori svoje sadašnjice.

4. PRIKAZ PRIMJERA DOBRE PRAKSE OSTVARIVANJA AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE

Od početka devedesetih godina prošlog stoljeća Savez Društava „Naša djeca“ Hrvatske započeo je s radom prvih Dječjih foruma. To su slobodne aktivnosti putem koje djeca uče o svojim pravima i obavezama poštujući i promičući odredbe Konvencije UN-a o pravima djece (Škorić, 2017).

Prva dječja vijeća u Hrvatskoj su se počela osnivati 2000.-ih godina kao jedna od aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije kojoj se djeca neformalno uključuju u donošenje odluka u zajednicama u kojima žive. Time je započeta suradnja i gradnja partnerstva između djece i lokalnih tijela uprave i samouprave, čime su jedan od prvih oblika građanskog odgoja u Republici Hrvatskoj.

Savez društava „Naša djece“ Hrvatske njeguje i potiče različite oblike ostvarivanja aktivne dječje participacije diljem Republike Hrvatske kroz svoju mrežu društava „Naša djeca“. Oblici koji se diljem naše države njeguju su: Dječji forumi, Dječja vijeća, Nacionalni *Eurochild* Forum Hrvatske, susreti s načelnicima, gradonačelnicima i županima, susreti sa saborskim zastupnicima u Saboru RH, pisanje poruka odraslima na javnim skupovima.

Prvi Dječji forumi osnovani u Varaždinu i Dubrovniku, a prva Dječja vijeća osnovana su u Slavonskom Brodu na inicijativu Društava Naša djeca i Opatiji na inicijativu tadašnjeg gradonačelnika Grada Opatije.

Program Dječjih foruma i Dječjih vijeća uvršten je i u Nacionalni plan aktivnosti za prava i potrebe djece od 2006. do 2012. godine kao i u Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine.

4.1. Prikaz rada DGV-a Grada Opatije

Godine 2001. godine Poglavarstvo Grada Opatije, na čelu s gradonačelnikom Axelom Lutembergerom, donijelo je odluku u uključivanju u akciju Saveza DND-

a Hrvatske i Hrvatskog društva za socijalnu i preventivnu pedijatriju¹ Gradovi i općine prijatelji djece², koja se provodi pod pokroviteljstvom UNICEF-a Hrvatske³ i Odluku o osnivanju Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije (Slika 1.).

Članak u Večernjem listu, 2001.

Slika 1. Osnivanje DGV-a Grada Opatije⁴

Usvajanjem spomenutih odluka odrasle osobe s područja Grada opatije poslale su vrlo jasnu poruku koja se tiče činjenice da je na njihovom području dobrobit i pravo svakog djeteta prioritet. Kroz osnivanje Dječjeg gradskog vijeća u Gradu Opatiji svako se dijete poziva da sudjeluje u stvaranju okruženja u kojemu se neometano mogu ostvarivati i sva dječja prava. Proces sudjelovanja djece u

¹ Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju, Više na: <https://www.pedijatrija.org/index.php> (Pristupljeno: 20.12.2023.)

² Gradovi – prijatelji djece je izvorno hrvatska akcija potaknuta idejama i iskustvima koja su se krajem 20. stoljeća poduzimala u svijetu za dobrobit djece. Više na: <https://savez-dnd.hr/gradovi-i-opcine-prijatelji-djece/> (Pristupljeno; 20.12.2023.)

³ UNICEF je bio prva međunarodna organizacija u Hrvatskoj. Više na: <https://www.unicef.org/croatia/sto-radimo> (Pristupljeno; 20.12.2023.)

⁴ preuzeto s <https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/projekti/pokrenimo-kotacic-u-zajednici/> (20.12.2023.)

donošenju odluka, posebice onih koje se tiču njih samih, smatraju se prioritetima u Gradu koji je prijatelj djece (Škorić, 2022).

Prema autoru Škorić (2022) Dječje gradsko vijeće Grada Opatije predstavlja rezultat u društvenom razvoju i procesu prihvaćanja zajedničkih vrijednosti u konceptu moderne demokracije, a pritom se poseban naglasak stavlja na ljudska odnosno dječja prava. Pozitivna iskustva koja su ostvarena unutar Društva „Naša djeca“ Opatija⁵, te polaznika osnovne škole „Rikard Katalinić Jeretov“ Opatija i pobratimljene talijanske općine Castel San Pietro Treme⁶ u području promicanja prava djece potaknula su značajan broj rasprava na temu novih aktivnosti koje će potaknuti svu djecu na aktivnu participaciju i izradu adekvatnog institucionalnog okvira za očuvanje prava djece.

Rad Društva „Naša djeca“ Opatija temelji se na odredbama Konvencije UN-a o pravima djeteta, kojima odrasli imaju obvezu učiniti sve što mogu kako bi se svako dijete potpuno i skladno razvijalo te pripremi za život i korisno djelovanje kao aktivnog građanina svoje zajednice i ovoga svijeta. Konvencija obvezuje odrasle na svakodnevno poštivanje i primjenu njezinih odredaba prilikom donošenja odluka vezanih za život djece te poziva odrasle na stvaranje svijeta po mjeri djeteta što je i misija udruge. Dječji forum je usmjeren na edukaciju djece o dječjim pravima i obvezama, na ostvarivanje i zagovaranje dječjih prava s naglaskom na globalnu razinu (Škorić, 2022).

⁵ DND Opatija nevladina je organizacija koja se bavi osmišljavanjem slobodnog vremena djece predškolske i školske dobi kroz neformalnu edukaciju djece kroz kreativno-stvaralačke aktivnosti, pružanje socijalnih usluga djeci i roditeljima, osmišljavanjem kreativnih intervencija u zajednici i ostvarivanju aktivnosti dječje participacije na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Udruga je osnovana 1952. godine. Više na www.dnd-opatija.hr (Pristupljeno: 20.12.2023.)

⁶ Pobratimljeni talijanski grad Castel San Pietro s Gradom Opatija.

Dječje igralište Ružmarin, snimanje priloga za HTV, 2001.

Slika 2. Djeca u akciji uređenja igrališta⁷

Statut Grada Opatije, Konvencija UN-a o pravima djeteta, Europska povelja o sudjelovanju mladih u životu zajednice Kongresa regionalnih i lokalnih vlasti Vijeća Europe, akcija Gradovi i općine – prijatelji djece čine Pravnu osnovu za pokretanje projekta DGV-a Grada Opatije.

Dječje gradsko vijeće (DGV) je aktivnost koja omogućuje djeci i mladima ostvarivanje dječjih prava: prava na izražavanje vlastita mišljenja o svim stvarima koje se na njih odnose; prava da se njihovo mišljenje i mišljenje njihovih prijatelja uvažava od strane osoba koje odlučuju o pitanjima vezanima za život stanovnika u Opatiji, kako odraslih tako i djece (Društvo „Naša djeca“, 2023).

Cilj DGV-a je aktivno i relevantno uključivanje djece i mladih u život i upravljanje Gradom Opatijom kroz donošenje odluka i izražavanje vlastitog mišljenja i stajališta prema potrebama djece koja žive na području grada. U ovu je aktivnost od 2001. godine bilo uključeno preko 300 djece s područja Grada Opatije. Dječje gradsko vijeće čine po dva predstavnika svakog razrednog odjela od četvrtog do sedmog razreda koji žive na području Grada Opatije.

⁷ Pokrenimo kotačić u zajednici. Viša na: <https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/projekti/pokrenimo-kotacic-u-zajednici/> (Pristupljeno: 21.12.2023.)

Mandat vijećnika Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije je dvije godine. Na konstituirajućoj sjednici dječji vijećnici biraju dječjeg gradonačelnika ili gradonačelnicu i temu projekta kojom će se baviti u svome mandatu. Vijećnici Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije podnose pisanu kandidaturu za funkciju dječjeg/ dječje gradonačelnika/gradonačelnice ravnatelju svoje škole, koji kandidature prosljeđuje Upravnom odjelu Grada Opatije, u roku od osam dana od objave rezultata izbora. Dječjeg/dječju gradonačelnika/gradonačelnicu biraju vijećnici Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije tajnim glasovanjem, na konstituirajućoj sjednici. Za funkciju dječjeg gradonačelnika izabran je onaj kandidat koji je dobio najveći broj glasova (Slika 3. i Slika 4.).

Slika 3. Tajno glasovanje⁸

⁸ Grad Opatija, Više na; https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/Konstituirajuca-sjednica_DGV-Opatija_DND-Opatija5.webp (Pristupljeno: 20.12.2023.)

Slika 4. Brojanje glasova⁹

Ukoliko je dječji gradonačelnik odabran iz sedmog razreda, mandat mu prestaje završetkom osnovnoškolskog obrazovanja, te vijećnici ponovno odabiru novog gradonačelnika/icu na sjednici.

Do sada je bilo 8 dječjih gradonačelnica i 6 dječjih gradonačelnika. Trenutno djeluje XIV. saziv DGV-a Grada Opatije, a dječja gradonačelnica je učenica 6. razreda, Lana. Sistemom eliminacije na pripremnim radionicama uoči konstituirajuće sjednice vijećnici dolaze do tri teme kojima bi se voljeli baviti tijekom svoga mandata. Na konstituirajućoj sjednici tajnim glasovanjem biraju jednu od tri zadane teme. Tema koja dobije najviše glasova ona je kojom će se tijekom svog mandata baviti. U slučaju istog broja glasova za određene teme, glasovanje se ponavlja dok se ne dobije tema s većim brojem glasova.

Grad Opatija osigurava sredstva za rad Dječjeg gradskog vijeća Opatije. Grad Opatija osigurava i financijska sredstva, prostor, stručnu podršku temeljem programa rada i financijskog plana, koji utvrđuje Koordinacijski odbor projekta.

⁹ Grad Opatija, Više na: https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/Konstituirajuca-sjednica_DGV-Opatija_DND-Opatija5.webp
(Pristupljeno: 20.12.2023.)

Program rada utvrđuje Koordinacijski odbor projekta na prijedlog tijela gradske uprave i škola, uz suglasnost Dječjeg gradskog vijeća.

Prema Škorić (2022) u radu s vijećnicima Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije participativnim učenjem djeca i odrasli zajedno stvaraju okruženje koje ohrabruje dječje istraživanje i sudjelovanje u aktivnostima. Kako bi djeca aktivno participirala važno je pridržavati se uputa za rad: vijećnici na početku mandata izrađuju svoja pravila ponašanja koja se tijekom mandata nadopunjuju; ravnopravnost u radu se pokazuje kroz sjedenje u krugu i otvoren razgovor i spremnost na raspravu i dijalog; u rasprave i aktivnosti se uključuju svi koji dobrovoljno i slobodno žele izraziti svoje stavove i mišljenje; kroz različite metode potiču se i različite vrste kreativnog izražavanja kao što je pismeno izražavanje, usmeno izražavanje, crtanje, sudjelovanje u grupnom radu ili radu u parovima, poticanje učenja kroz igru i igranje uloga, suradnički i iskustveni oblici učenja, različiti oblici likovnog izražavanja, prezentacija i demonstracija, analiza i razgovora, prikupljanja informacija, istraživanja, interpretacija te značajnog broja drugih oblika kreativnog rada (Škorić, 2022). U svakom mandatu vijećnike se informira o važnim dokumentima grada, poput raspolaganja proračunom, urbanističkim planovima, inicijativama, planovima i programima prostornog uređenja, socijalne i zdravstvene skrbi, društvenim inicijativama i slično (Slika 5.) (Škorić, 2022).

Slika 5. Sjednica DGV-a Grada Opatije ¹⁰

¹⁰ Grad Opatija, Više na: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdjecja-prava.dnd-opatija.hr%2Fkonstituirajuca-sjednica-xiv-saziva-dgv-a-grada-opatije%2F&psig=AOvVaw27Q3lUSYT1GEkrbKd82vtH&ust=1704728692728000&source=imag>

Dječje gradsko vijeće Grada Opatije samostalno odlučuje o rasporedu proračuna Dječjeg gradskog vijeća, koji se osigurava u proračunu Grada Opatije. Dječje gradsko vijeće surađuje s istim ili sličnim tijelima drugih jedinica lokalne ili regionalne samouprave u zemlji i inozemstvu. Sjednice se održavaju svaka tri mjeseca, a saziva ih predsjednik/ica DGV-a pisanim putem. Poziv, materijali, dnevni red dostavljaju se petnaest dana prije održavanja sjednice, a sjednica se održava ako je prisutna većina vijećnika. Vijećnici se izjašnjavaju o svim odlukama javno podizanjem ruke.

Prijedlog dnevnog reda sjednice donose predsjedavajuća osoba i dječji gradonačelnik/ica. Predsjedavajući/a vodi zapisnik o radu sjednice. Zapisnik se u roku od osam dana dostavlja pročelnici Upravnog odjela za samoupravu i upravu i Gradonačelniku.

U rad DGV-a Grada Opatije uključeni su i roditelji vijećnika, koji nakon provedenih izbora u školi, dolaze na roditeljski sastanak s mentoricama iz Društva „Naša djeca“ Opatija i upoznaju se s radom Dječjeg gradskog vijeća, obvezama vijećnika, dobivanja suglasnosti za putovanja, objave u medijima i sl.

Poslije konstituirajuće sjednice Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije i odabira teme kojom će se vijećnici baviti započinje obvezna edukacija dječjih vijećnika iz područja dječjih prava, odgovornosti, humanosti, demokratičnosti, kako bi naučili što znači biti odgovornim članom zajednice, komunikacijskih vještina, slobodnog izražavanja mišljenja, poštovanja različitosti i rad na odabranoj temi. Nakon edukacije slijedi obilazak svih gradskih ustanova i upoznavanje s njihovim radom (Dječji vrtić Opatija, Ured grada Opatije, tvrtke „Komunalac“, „Parkovi“ i „Opatija21“, Festival Opatija, Hrvatski muzej turizma, Gradska knjižnica i čitaonica „Viktor Car Emin“ Opatija, Javna vatrogasna postrojba Opatija) (Slika 6).

Slika 6. Posjet gradskim institucijama¹¹

Radionice se održavaju jednom na tjedan, a po potrebi i više puta tjedno u grupama od nekoliko vijećnika. Obrađuje se tema koju su odabrali, pripremaju se za prezentiranje rada na sjednicama. Vijećnike se educira kako pisati projekte, prikupljati mišljenja, stavove i prijedloge vršnjaka, prezentirati teme koje su odabrali, izraditi prezentacije, pretraživati materijale kritički, uče se pravilima ponašanja u online okruženju, osmišljavaju aktivnosti projekta i sadržaje kojima se žele baviti (Slika 7.).

Raspravljaju o temama važnima za život djece u Opatiji kao što su sigurnost djece, podrška u učenju, podrška u odrastanju, zdravlje i njega, zabava i kreativne aktivnosti i dr. Odabrana tema projekta provodi se kroz terenske nastave, razgovore, ankete, istraživanja teme, a dobiveni rezultati predstavljaju se na sjednicama.

Rad s djecom zahtijeva specifične vještine i sposobnosti, kao što su fleksibilnost, simpatičnost, strpljenje i kreativnost. Kada su djeca uključena u dobar projekt sudjelovanja u kojem su djeca na prvom mjestu, onda se ona osjećaju sretno, cijenjeno i shvaćaju da participacija, osim korisna, može biti zabavna. To je važan element (Škorić, 2022).

¹¹ Grad Opatija, Više na: https://b2848327.smushcdn.com/2848327/wp-content/uploads/2023/08/20230829_090414-scaled.jpg?size=2000x924&lossy=1&strip=1&webp=0 (Pristupljeno: 21.12.2023.)

Slika 7. Radionice DGV-a Grada Opatije¹²

Vijećnici Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije raspisuju natječaj za dodjelu sredstava iz proračuna Dječjeg gradskog vijeća „Ruke moje rastu k tebi sve veće, jer želim dati i tebi sreće“ u visini od 1.600,00 eura i jedini su u Republici Hrvatskoj koji imaju sredstva na raspolaganju koja samostalno dodjeljuju projektima koji se prijave na natječaj, kao i u davanju prijedloga za veliki gradski proračun. Prema Škorić (2022) ostvareni projekti zahvaljujući „malom proračunu“ DGV-a Opatija: Seksualni odgoj u školi – radionice za VII. i VIII. razrede; organiziran i osmišljen I. susret Dječjih vijeća Hrvatske, održan u Opatiji 25. rujna 2004. godine; dječji putokazi Opatijom – prvi prospekt za djecu preveden na četiri strana jezika; Monografija Dječjeg gradskog vijeća – povodom 10 godina rada i djelovanja Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije; opremanje knjižnog fonda u područnim školama; školski ormarići u IV. razredima osnovne škole; tisak transparenata Za sigurni koračić od kuće do škole, koji se uoči nove školske godine postavljaju na više lokacija u gradu u

¹² Grad Opatija, Više na: https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/dgv-14.-saziv_dnd-opatija.webp (Pristupljeno; 20.12.2023.)

blizini ustanova za djecu, kao upozorenje vozačima da je škola počela; slikovnica Veprinačka grofica Ana/*La contessa Anna d'Apriano*/Leprinačka kontesa Ana – djeca i učiteljice obradili su legendu objavljenu u knjizi Štorije – priče iz Primorsko-goranskog kraja Dragana Ogrulića; Kovčežić dječjih prava; izrada i obilježavanje dječjih igrališta tabelama; mapa dječjih igrališta grada Opatije; 3D printer za osnovnu školu; Monografija Dječjeg gradskog vijeća (2001. – 2021); prvi opatijski dječji suvenir; tisak i izrađivanje Kovčežića dječjih prava.

Drugi natječaj koji raspisuju naziva se za „Naj dječje djelo“ – „Srce moje i ruke tvoje, nek' cijeli svijet dobrotom osvoje“, a dodjeljuju se s ciljem promocije humanosti i solidarnosti među djecom.

Prema Škorić (2022) članovi DGV-a Grada Opatije u suradnji s odraslima su pokrenuli i ostvarili sljedeće za djecu Grada Opatije: uređenje Dječje plaže Tomaševac, uređenje 31 dječjeg igrališta na području grada, osnovan je Centar Happy Time za djecu do 15 godina, provedene su kazališne sezone za djecu i sportsko-rekreativne aktivnosti, uređen je skate park, područne škole opremljene su novim knjigama, održani su I., IV. i XIV. susreti dječjih vijeća u Opatiji, održan je 7. susret gradova/općina – prijatelja djece u Opatiji, održana je Međunarodna Eurochild konferencija „Gradimo bolju Europu s djecom: pridružite nam se!“, gradski proračun prilagođen je *child-friendly* jeziku, uklonjene barijere su na nogostupima za osobe s invaliditetom, svake godine na početku nove školske godine provodi se projekt „Za sigurni dječji koračić“ kojim se vozače upozorava na blizinu djece u prometu postavljanjem transparentata u blizini škola i vrtića, uređeni su prvi edukacijsko-rehabilitacijski i logopedski kabineti pri DND-u Opatija, djeca su davala prijedloge za uređenje prostornog plana Ičića, Veprinca i Voloskog, realizirani su brojni projekti i aktivnosti, održane su parlaonice na brojne teme, uređen je prilaz za automobile kod Osnovne škole „Rikard Katalinić Jeretov“ Opatija, postavljeni su mjerači brzine na cesti u blizini škola u Opatiji i Ičićima, označena su dječja igrališta i izrađena je Mapa dječjih igrališta koja je prevedena na nekoliko jezika, uređen je biciklistički poligon, produžena je sezona klizanja u suradnji s Festivalom Opatija, izgrađena je Sportska dvorana „Marino Cvetković“, osmišljen je

Opatijski dječji dan, na inicijativu DGV-a Opatija Društvo „Naša djeca“ Opatija dobilo je nove prostore za rad, izgrađen je novi dječji vrtić, obnovljena su dječja igrališta po standardima EU na prijedlog vijećnika DGV-a Grada Opatije. Dizajniran je i osmišljen Senzorni vrt za djecu s teškoćama u DND-u Opatija u suradnji s poduzećem Parkovi d.o.o. Povodom obilježavanja 25. godišnjice od potpisivanja *Konvencije UN-a o pravima djeteta* potpisana je Svečana izjava Grada Opatije i Dječjeg gradskog vijeća. Postavljene su komunikacijske ploče na dječjim igralištima po Opatiji za djecu s govorno-jezičnim teškoćama.

U svom radu autor Škorić (2022) ističe kako se kroz projekte odnosno njihovo pisanje i ostvarenje nužno mora voditi briga o određenim komponentama koje uključuju sudjelovanje djece od samih početaka uz adekvatnu pomoć i podršku od strane voditelja ili mentora te poticaj na aktivnu participaciju. Također, nužno je na odgovarajuće način procijeniti potrebe odnosno provesti raspravu koja se tiče potreba i problema s kojima se susreću djeca u pojedinim zajednicama te njihova detaljna analiza, zajedno s dostupnim informacijama o drugim programima koji se provode. Također, nužno je uvažiti i sva specifična prava djece neovisno o njihovom spolu, dobi, te socijalnoj, kulturnoj i etničkoj pripadnosti. Potom, provodi se oluja ideja u kojoj se iznose prijedlozi povezani s ciljevima, ciljanim skupinama, planovima aktivnosti, prezentacijom, novčanim sredstvima te konačnom evaluacijom projekta. U procesu evaluacije u obzir se uzima i dječje mišljenje te se o evaluaciji izvještava na poseban način. Postupci sustavne i redovite evaluacije vrlo su važni elementi u projektima u kojima je evidentna aktivna dječja participacija, prvenstveno iz razloga što se na takav način omogućuje kontinuitet u poboljšanju projekta i njegovih aktivnosti. Kroz procese evaluacije moguće je saznati i što svako dijete i drugi sudionici misle o projektima, zašto se kod pojedine djece gubi interes za sudjelovanjem, ima li participacija neki drugi utjecaj na život djeteta ili njegovu perspektivu i razine društvene uključenosti u lokalnoj i široj zajednici. Kroz sustav monitoringa odnosno praćenja rada Dječjeg gradskog vijeća Opatija, na sustavan način prikupljaju se informacije sa svrhom provjeravanja aktivnosti u projektu, a izvještaji se podnose djeci, roditeljima i Koordinacijskom odboru.

Kroz sudjelovanje u ovakvim aktivnostima djeca se osnažuju za različite situacije u kojima će biti primorana donijeti određene odluke koje se tiču primarnih pitanja koja su im od životne važnosti, ali i života drugih i okoline u kojoj djeluju. Upravo iz tog razloga od ključne je važnosti da svako dijete i mlada osoba kontinuirano radi na razvoju vlastitih sposobnosti i vještina kako bi se mogli aktivno uključiti u svoje zajednice i društvo u cjelini.

5.2. Prikaz rada NEF-a Hrvatske

U 2019. godini na natječaj Eurochild organizacije¹³ osnovan je prvi saziv Nacionalnog Eurochild Foruma Hrvatske kojim koordiniraju Društvo „Naša djeca“ Opatija i Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske.

NEF Hrvatska sudjelovao je u značajnom broju istraživanja, projekata koji su u suradnji provodila djeca i odrasle osobe, a ističe se i kao jedan od primjera dobre prakse kroz Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj, a nagrađivan je i od strane Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike uz čiju se podršku odvijaju i gotovo sve aktivnosti koje NEF provodi (Škorić, 2022).

NEF Hrvatske ima ulogu utjecaja na predstavnike donosioca odluka nacionalne i europske razine te služi kao platforma u kojoj djeca mogu dijeliti mišljenja i učiti o europskim temama kroz rasprave o problemima s kojima se djeca suočavaju u svojim zemljama i komunicirati s njima putem Eurochild-a. Vijećnici NEF-a Hrvatske predlažu aktivnosti i daju prijedloge Eurochild organizaciji koja ih šalje Europskoj uniji ili tijelima Vijeća Europe. Promiču UN-ovu Konvenciju o pravima djeteta djeci i mladima, vladama i javnosti. Prikupljaju iskustva, stajališta i mišljenja djece o europskim / nacionalnim temama europske politike, stavove djece koja su već prikupljena na lokalnoj razini ili specifičnih organizacija i tijela. Djeluju kao platforma u kojoj djeca uče kako postati zagovaratelji dječjih prava i aktivne dječje participacije te omogućuju djeci učenje kroz razmjenu iskustava.

¹³ Eurochild organizacije je krovna organizacija sa sjedištem u Bruxellesu koju čini 200 članova – organizacija iz 35 zemalja Europe. Dostupno na: <https://www.eurochild.org/> (20.6.2024.)

Projekti u kojima je sudjelovao NEF Hrvatske: „Aktiviraj promjenu u svojoj zajednici“, „Klikni i sudjeluj u svojoj zajednici“, „Za glas djece u Europi“ i „Djeca oko nas“. NEF-ovi redovito daju povratne informacije Eurochild-u. Sastaju se jednom mjesečno preko online platforme Zoom i dva puta godišnje uživo.

Svaki NEF treba biti uključiv i aktivno nastojati uključiti djecu iz različitih pozadina s različitim iskustvima (etničke skupine, religija, društveni status, invaliditet, dob grupa itd.). Sastanci NEF-ova trebaju biti dostupni djeci s tjelesnim invaliditetom i tamo gdje je to potrebno treba organizirati posebnu potporu za djecu s teškoćama u razvoju (npr. tumač za znakovni jezik). U Hrvatskoj su izbornu bazu za sastav NEF-a Hrvatske činila dječja vijeća i dječji forumi koji se njeguju u Savezu društava „Naša djeca“ Hrvatske. Svi NEF događaji uživo i online u skladu su s Politikom zaštite djece Eurochild-a i udruga koje koordiniraju projektom.

Uključenost djece u radu NEF-a pridonosi jačanju i ostvarivanju aktivne dječje participacije na nacionalnoj i europskoj razini. Povećava se osviještenost kod odraslih donositelja odluka na nacionalnoj razini vezanih uz dječja prava i dječju participaciju.

4.3. Obilježja Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije

Autor Škorić (2022) ističe vlastitu klasifikaciju posebnosti opatijskog DGV-a te ističe kako se uz rad i zalaganje vijećnika koji su bili članovu u prošlim sazivima dječjeg gradskog vijeća Dječje gradsko vijeće Grada Opatije može smatrati primjerom pozitivne suradnje odraslih osoba i djece na području grada. Zahvaljujući uspostavljenim odnosima, zajedno s mentorstvom koje je ostvareno s Društvom Naša djeca Opatija, ostvaren je značajan broj nagrada i priznanja i unutar granica Republike Hrvatske, ali i izvan njih. Također, vrlo je važno istaknuti kako je posljedica ovog oblika suradnje i uvrštenje u međunarodne strateške dokumente, ali i značajan broj stručnih radova koji se

povezuju s pravima djeteta i primjerima dobre prakse u suradnji odraslog i dječjeg svijeta.¹⁴

Prema Škorić (2022) u priručnicima Eurochild organizacije i UNICEF-ovih istraživanja Dječje gradsko vijeće grada Opatije prepoznato je kao primjer dobre prakse u participaciji djece na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Na svjetskom Summitu Gradova prijatelja djece održanom u organizaciji UNICEF-a u Kölnu 2019. godine dodijeljene su nagrade *Child Friendly Cities Inspire Awards 2019*, gdje se Opatija plasirala među pet finalista u kategoriji „Značajno sudjelovanje djece“ te je svrstana na popis 20 najboljih svjetskih gradova prijatelja djece koji potiču inovativna i inspirativna rješenja i projekte za poboljšanje dječjih prava na lokalnoj razini. Gradonačelnik Grada Opatije jedini iz Republike Hrvatske potpisao je *Kölnsku deklaraciju* gradova prijatelja djece, čime je Opatija jedini hrvatski grad koji je potpisao deklaraciju. Vijećnici Petra Deranja i Mateo Gruban su posebno pohvaljeni od Europske komisije za svoj doprinos u izradi europskih strategija i politika za djecu. Jedino je Dječje vijeće iz Hrvatske koje je Centar za sudjelovanje djece i mladih fakulteta *Central Lacanshire (University of Central Lacanshire)* istaknulo kao primjer dobre prakse sudjelovanja djece u životu lokalne zajednice.

Radi svojih iznimnih postignuća ostvarivanja aktivne dječje participacije kao članovi DGV-a Grada Opatije, vijećnici su izabrani u vijeća sljedećih organizacija:

- U prvom sazivu Mreže Mladih savjetnika Ureda pravobraniteljice za djecu DGV Grada Opatije i Dječji forum imali su svoje predstavnike.
- U sva četiri saziva Dječjeg vijeća Eurochild organizacije DGV Grada Opatije imalo je svoje predstavnike. Dječje vijeće Eurochild organizacije kroz aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije sudjeluje u donošenju politika, strategija i smjernica EU kojima se poboljšava život

¹⁴ Grad Opatija, Više na: <https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/20-GODINA-DJECJEG-GRADSKOG-VIJECA-GRADA-OPATIJE-nase-posebnosti-1.pdf> (Pristupljeno: 23.12.2023.)

djece u EU, kao što su EU Strategija o pravima djeteta i Jamstvo za djecu.

- DGV Grada Opatije imalo je predstavnike u sva tri saziva NEF-a Hrvatske čime su utjecali na donošenje EU i nacionalnih politika za djecu javnim zagovaranjem dječjih prava.
- DGV Grada Opatije imalo je predstavnike u prva dva saziva *Child Rights Connect* organizacije¹⁵. Prepoznavanje, zaštita i osnaživanje zagovaratelja dječjih ljudskih prava, uključujući sudjelovanje djece na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini neki su od zadaća vijećnika uključenih u rad organizacije.
- Vijećnik DGV-a Grada Opatije član je Mediteranskog pokreta za dječju participaciju, organizacije koja se bavi borbom protiv siromaštva i socijalne isključenosti te ostvarivanjem aktivne dječje participacije na Mediteranu.
- Vijećnici DGV-a Grada Opatije sudjelovali su na 12., 13. i 14. Europskom forumu o pravima djeteta, na usvajanju EU Strategije o pravima djeteta, Jamstva za djecu i sastancima s predstavnicima Europskog Parlamenta preko online platforme čime su bili jedni od prve djece ikad uključene u rad ovih institucija.
- DND Opatija bilo je pozvano u UN-ovu radnu skupinu protiv diskriminacije žena i djevojčica „Virtualne konzultacije s djevojkama i mladim aktivisticama“.
- Vijećnici su sudjelovali i na raznim međunarodnim konferencijama i događanjima: na Konferenciji „EU *Children’s Summit Europe We Want*: Bukureštanska deklaracija o dječjem sudjelovanju u donošenju odluka i stvaranju politika“ (svibanj 2019., Bukurešt, Rumunjska), na obilježavanju 30. godina od usvajanja Konvencije UN-a o pravima djeteta (studeni 2019, Bruxelles, Belgija), na Međunarodnom susretu solidarnosti koji je

¹⁵ Child Rights Connect organizacija sa sjedištem u Ženevi, globalna je mreža nevladinih organizacija koje se zalažu i osiguravaju da sva djeca u potpunosti imaju svoja prava kao što je definirano Konvencijom UN-a o pravima djeteta te usko surađuje s UN-om.

okupio djecu iz cijelog svijeta (2022., Paris, Francuska); panel raspravama s Visokim povjerenikom Volkerom Turkom, iz UN-ovog Ureda Visokog povjerenika za ljudska prava, kojem je postavio pitanja vezana uz ostvarivanje dječje participacije i stavljanja dječje participacije na prvo mjesto kad se donose nove strategije i politike koje se tiču djece na susretu u Ženevi 2023. godine na proslavi 40. godina *Child Rights Connect* organizacije; na prvom susretu Mediteranske grupe za dječju participaciju na Malti (2023. godine); na proslavi 75. godina od donošenja UN-ove Opće deklaracije o ljudskim pravima u Ženevi; u usvajanju Općeg komentara 26. *Konvencije UN-a o pravima djeteta* – pravo djeteta na zaštitu od klimatskih promjena (Škorić, 2022).

Slika 8. Donošenje Bukureštanske deklaracije¹⁶

¹⁶ Grad Opatija, Više na: preuzeto s: https://scontent-vie1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.6435-9/59492863_2363813560566379_8947856340152221696_n.jpg?nc_cat=111&ccb=1-7&nc_sid=dd63ad&nc_ohc=IXvVrU58eaQAX_Lkaz6&nc_ht=scontent-vie1-1.xx&oh=00_AfAqwzxnoHQogoeA45-WxPQRBl0S43wzp5NXV2yVNV21-A&oe=65C23AC2
(Pristupljeno: 21.12.2023.)

Slika 9. Obilježavanje Međunarodnog dana dječjih prava¹⁷

Slika 10. Proslava 40. godina Child Rights Connect organizacije, panel rasprava s Volkerom Turkom¹⁸

¹⁷ CRC, Više na; <https://web.facebook.com/profile/100064456341452/search/?q=matea> (Pristupljeno: 21.12.2023.)

¹⁸ CRC, Više na; <https://web.facebook.com/profile/100064456341452/search/?q=fran> (Pristupljeno: 21.12.2023.)

Slika 11. Susret NEF-a Hrvatske¹⁹

¹⁹ CRC, Više na: <https://savez-dnd.hr/wp-content/uploads/2021/12/nef-12.jpg> (Pristupljeno; 21.12.2023.)

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati mišljenje odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije u dječjim vrtićima.

5.2. Istraživački problemi

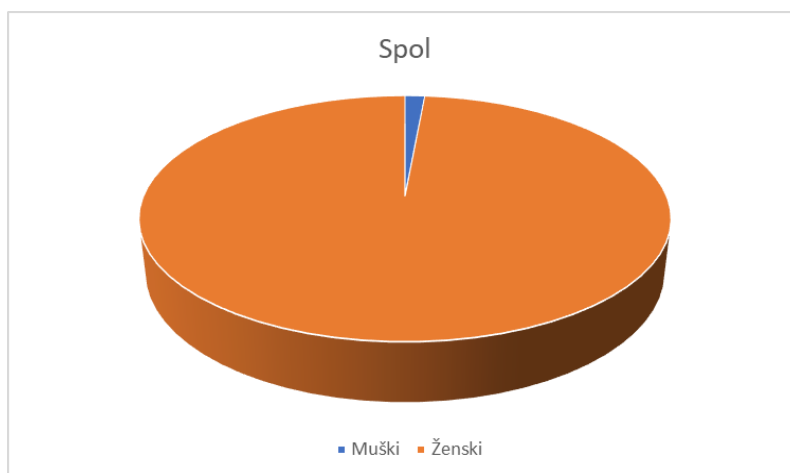
Istraživački problemu u ovome radu su:

Problemi:

1. Istražiti mišljenje odgojitelja i odgojiteljica o razumijevanju pojmova o dječjoj aktivnoj participaciji.
2. Istražiti mišljenje odgojitelja i odgojiteljica vezano uz primjenu dječje aktivne participacije.

5.3. Uzorak istraživanja

U istraživanju „Mišljenja odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije“ sudjelovalo je ukupno 70 ispitanika, od toga 69 žena i 1 muškarac (Grafikon 1).

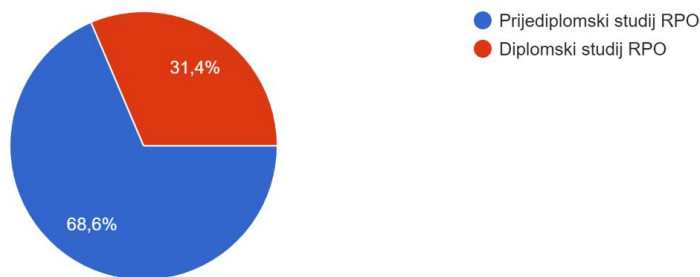

Grafikon 1. Spol sudionika istraživanja

Svi su ispitanici po struci odgojitelji. Također, radno iskustvo odgojitelja zabilježeno je u trajanju od 2 mjeseca do 38 godina u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Najveći broj ispitanika, njih 8 imalo je 5 godina radnog iskustva. Njih 48 je završilo prijediplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a 22 diplomski studij (Grafikon 2).

Jeste li završili:
70 odgovora

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja ispitanika

5.4. Instrumenti istraživanja i postupak

Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika u obliku Google Forms obrasca koji se sastoji od sociodemografskih pitanja (spol, duljina radnog staža i razina obrazovanja) te 12 pitanja koja su povezana s mišljenjem i stajalištima odgojitelja prema ostvarivanju aktivne participacije djeteta u dječjem vrtiću. Pitanja u anketnom upitniku su formirana kao pitanja sa slobodnim odgovorima na koje ispitanici nisu bili obvezni dati odgovor.

Etičnost istraživanja potvrđena je od strane Povjerenstva za procjenu etičnosti istraživanja Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

5.5. Rezultati istraživanja i rasprava

5.5.1. Mišljenje odgojitelja i odgojiteljica o razumijevanju pojmova o dječjoj aktivnoj participaciji

Prvi istraživački problem podrazumijeva percepciju odgojitelja prema vlastitoj i participaciji djece unutar zajednica. U tom kontekstu, rezultati istraživanja ističu kako je na pitanje „Što za Vas znači sudjelovanje, a što participacija? Ima li po Vašem mišljenju razlike između ova dva pojma?“ 15 ispitanika je odgovorilo da nije upoznato s pojmovima sudjelovanje i participacija te da ne znaju razliku između tih pojmova. Većina ispitanika smatra da su sudjelovanje i participacija slični pojmovi koji se odnose na aktivno uključivanje ljudi. Također, 19 ispitanika smatra da nema razlike između participacije i sudjelovanja. Nadalje, 25 ispitanika na pitanje „Participirate li Vi u životu svoje lokalne zajednice (u mjestu u kojem živite)? Kako?“ odgovorilo je ne, od toga su 3 ispitanika odgovorila da ne znaju. Međutim, 45 ispitanika je odgovorilo da participira, najčešće volontiranjem i kroz humanitarne akcije koje se održavaju na lokalnoj razini, kroz doprinos u gradskom i državnom proračunu, sudjelovanje u gradskim događanjima, suradnjom vrtića i lokalne zajednice, osmišljavanjem akcija i kampanja, čišćenjem okoliša, skupljanjem stare odjeće, glasanjem na izborima.

Na pitanje „Kako sve djeca mogu participirati u životu svoje lokalne zajednice (na razini mjesta iz kojeg dolaze, ustanove i sl.)?“ 6 ispitanika je odgovorilo da ne zna, 15 ispitanika istaknulo je uključivanje u rad dječjih vijeća, učeničkih vijeća ili dječjih foruma dok je 8 ispitanika istaknulo rad na projektima, a 10 ispitanika sudjelovanje u ekološkim akcijama čišćenja okoliša. Također, 16 ispitanika istaknulo je sudjelovanje u manifestacijama i kulturnim događanjima u zajednici. Na pitanje „Znate li koja su načela ostvarivanja aktivne dječje participacije? Ako da, molim Vas da ih nabrojite.“ 1 ispitanik je odgovorio u potpunosti, 3 ispitanika su nabrojala nekoliko načela, a 66 ispitanika je odgovorilo da ne znaju, što pretpostavlja činjenicu kako ispitanici nisu pokazali dobro znanje u pogledu načela aktivne participacije. S druge strane, 10 ispitanika je odgovorilo da ne zna odgovor na pitanje „Koje su

prednosti za djecu od ostvarivanja aktivnosti aktivne dječje participacije, a koje su za odrasle i/ili lokalnu zajednicu?“, 2 ispitanika su odgovorila da nisu sigurni. Ostali ispitanici ističu brojne prednosti i za djecu i odrasle. U pogledu dječje participacije spominje se činjenica da sudjelovanje u aktivnostima aktivne dječje participacije pruža priliku da izraze svoje ideje, mišljenja i interese te da im to im pomaže u razvijanju samopouzdanja, samosvijesti i vještina komunikacije. Također, djeca kroz sudjelovanje u stvarnim odlukama uče o demokraciji, odgovornosti i timskom radu.

U kontekstu odraslih osoba aktivna participacija omogućuje bolje razumijevanje potreba i perspektiva djece. Ističe se kako odrasli mogu učiti od djece i dobiti svježije ideje i razviti inovativne pristupe situacijama i problemima. Također, aktivno uključivanje djece u procese donošenja odluka može rezultirati boljim rješenjima i većom podrškom lokalne zajednice. Kada se djeci daje prilika da se bave onim što žele oni aktivno usvajaju vještine i znanja (u koliko za iste interese dobiju pravilnu podršku i poticaje od strane odraslih i zajednice) izrastaju u slobodne i odgovorne pojedince koji poznaju svoje interese i potrebe ali i potrebe drugih. Osim navedenih, ispitanici su istaknuli i sljedeće prednosti kada su u pitanju djeca: razvijanje samopouzdanja, razvijanje socijalnih vještina i stvaranje osjećaja pripadnosti, dok se u pogledu odraslih osoba spominje još i bolje razumijevanje potreba djece, inovativna rješenja i povećana osjetljivost na dječje potrebe. U kontekstu lokalne zajednice ističu se jačanje zajedničkog identiteta, diversifikacija ideja i bolje prilagođena rješenja kao pozitivne strane aktivne participacije. Na pitanje „Vjerujete li u programe aktivne dječje participacije i njihovu provedbu unutar predškolskih ustanova?“ 67 ispitanika odgovorilo je potvrdno, dok 3 nisu sigurna.

5.5.2. Mišljenje odgojitelja/odgojiteljica vezano uz primjenu dječje aktivne participacije

Drugi istraživački problem ispituje provođenje aktivnosti participacije s djecom u odgojnim ustanovama u kojima odgojitelji rade. Pritom, 18 ispitanika je na

pitanje „Provodite li aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije u svom radu s djecom u predškolskoj ustanovi? Ako da, molim Vas obrazložite svoj odgovor.“ odgovorilo s ne, 2 ispitanika odgovorila su i potvrdno i negativno, dok su 3 ispitanika odgovorila na ovo pitanje s ne znam. S obzirom da je 47 ispitanika je odgovorilo potvrdno, važno je istaknuti najčešće odgovore, a oni su: rad na projektima (14 odgovora), suradnja s lokalnom zajednicom (9 odgovora), sve je vođeno isključivo interesima djece i njihovim potrebama (14 odgovora).

Nadalje, 35 ispitanika na pitanje „Smatrate li da su djeca dovoljno uključena u procese donošenja odluka unutar Vaše skupine u predškolskoj ustanovi? Ako da, navedite primjer.“ odgovorilo je negativno, 5 ispitanika ne zna, a 4 ispitanika odgovorila su s da i ne. Također, 8 ispitanika smatra da se djeca dovoljno uključena u donošenje odluka, ali nisu odgovorili kako. S druge strane, 3 ispitanika je odgovorilo da se to očituje kroz rad na projektima. Ostali odgovori su bili: „Raspravljaju čega žele više u SDB, što im smeta, što im treba, koju glazbu žele slušati, kojim se aktivnostima i materijalima zabavljati, kada žele ići na vanjski prostor i dr. Prati se interes djece u pogledu planiranja aktivnosti. Dogovara se s njima oko raznoraznih posjeta izvan ustanove, planiranje izleta i slično.“

Na pitanje „Na koji način osmišljavate i provodite projekte s djecom unutar Vaše skupine u predškolskoj ustanovi?“ odgovori su bili sljedeći: 6 ispitanika ponudilo je odgovor ne znam, 44 ispitanika su odgovorila kako prate interes djece, a 5 ispitanika slijedi kurikulum vrtića i tjedni plan i program. Ostali odgovori su bili: u dogovoru s kolegicom, stručnim timom, a ukupno 5 ispitanika nije odgovorilo na postavljeno pitanje. Na pitanje „Koje su za Vas prednosti od ostvarivanja aktivne dječje participacije, a koje su prepreke?“ 15 ispitanika je odgovorilo da ne zna, dok ostali ispitanici ističu suradnju i povjerenje, toleranciju, povjerenje, provođenje odgojno-obrazovnog procesa usmjerenog na dijete, iskustveno učenje, aktivizam i participiranje kao prednost, a nedostatak kadra, edukacije i prostornih i materijalnih uvjeta, nezainteresiranost i nemotiviranost te odsustvo angažmana odraslih ističu kao prepreke. Također, 48 ispitanika smatra da nisu dovoljno educirani za ostvarivanje aktivnosti aktivne dječje participacije u

predškolskoj ustanovi. Na pitanje „Jeste li čuli za primjere dobre prakse ostvarivanja aktivne dječje participacije u Vašem mjestu (gradu ili općini)? Ako da, navedite ih.“ 30 ispitanika je odgovorilo negativno, a 5 ispitanika s ne znam. S druge strane, 21 ispitanik odgovorio je dječja vijeća i forumi, od toga njih 8 je navelo DGV Grada Opatije i Društvo „Naša djeca“ Opatija. Ostali odgovori bili su: redovne akcije čišćenja koje provodim sa svojom vrtićkom djecom u šumi, po parkovima i plažama, prezentiranje dječjeg stvaralaštva u općini ili gradu, sudjelovanje na Festivalu znanosti, maškare, Lums, suradnja s Turističkom zajednicom i DV Split.

Na temelju provedenog istraživanja i mišljenja odgojitelja može se zaključiti da su odgojitelji pozitivni prema ostvarivanju aktivne dječje participacije od rane i predškolske dobi, ali da nisu dovoljno educirani za provođenje i ostvarivanje aktivnosti aktivne dječje participacije. Većina ih ističe rad na projektima kao jedan od načina ostvarivanja aktivne dječje participacije koji ostvaruju prema interesima djece. Jedan ispitanik znao je sva načela ostvarivanja aktivne dječje participacije, dok preostali ispitanici ih nisu znali nabrojati, ali većina navodi kako ih primjenjuje u svom radu ostvarivanja aktivne dječje participacije. Kao primjere dobre prakse ostvarivanja aktivne dječje participacije većina ističe rad učeničkih vijeća, dječjih vijeća i foruma te uključivanje djece u aktivnosti lokalne zajednice.

6. ZAKLJUČAK

Dječja participacija ključ je razvoja civilnog društva. Potičući aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije u kojem je dijete aktivan i ravnopravan sudionik, akter, pokretač, poticatelj i sukreator svoje zajednice stvaraju se aktivni građani u zajednicama. Zapravo, dolazi do razvoja građana koji će poučeni iskustvom i aktivnim angažmanom, zalaganjem i zagovaranjem stvarati svijet po mjeri djeteta, svijet dostojan djece.

Ostvarujući aktivnu dječju participaciju odgajamo našu djecu kao aktivne građane koji će dizati svoj glas za promjene koje žele ostvariti i koji će aktivno stvarati svijet oko sebe. Pripremamo ih i učimo da su građani ovog svijeta, kreatori svojih i tuđih života, koji znaju kritički i kreativno razmišljati i doprinosti svojoj zajednici.

Odrasli koji su spremni učiti, čuti i uvažiti, su odrasli koji su spremni učiniti ovaj svijet boljim mjestom, koji shvaćaju da slušati djecu nije isto što i čuti djecu, da samo aktivnim zalaganjem i zagovaranjem možemo doprinijeti razvoju društva, stvoriti održive zajednice u kojima su svi ljudi jednaki, svi doprinose, imaju svoje mjesto i ulogu u društvu. Jer tko više zna o djeci, nego djeca sama? Većina odgojitelja prema rezultatima dobivenih istraživanjem vjeruje u aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije, ali smatraju da nisu dovoljno educirani i upućeni za provođenje takvih aktivnosti.

Jedna od najljepših i najtežih kvaliteta je ostati dijete. Kad to svi članovi ljudskog društva pronađu i osvijeste, moći će se u potpunosti ostvarivati dječja prava i aktivna dječja participacija. Jedino konstantnim educiranjem i cjeloživotnim učenjem može se postati i ostati aktivni građani zajednica, koji vrijednosti i načela aktivne dječje participacije prenose djeci od najranije dobi.

LITERATURA

1. Borić, I., Mataga Tintor, A. (2022). *Studija o participaciji djece iz ranjivih skupina u Hrvatskoj*, UNICEF, Raspoloživo na: https://www.unicef.org/croatia/media/12191/file/Studija_o_participaciji_djece_iz_ranjivih_skupina_u_Hrvatskoj.pdf (Pristupljeno; 07.01.2024.)
2. Borić, I., Mataga Tintor, A., Osmak Franjić, D. (2021). *Smjernice za sudjelovanje djece i mladih u savjetodavnim tijelima, radnim skupinama i na sastancima*, UNICEF. Raspoloživo na: <https://www.unicef.org/croatia/media/8831/file/Smjernice%20za%20sudjelovanje%20djece%20i%20mladih%20u%20savjetodavnim%20tijelima,%20radnim%20skupinama%20i%20na%20sastancima.pdf> (Pristupljeno: 07.01.2024.)
3. Borić, I., Mataga Tintor, A. (2020). *Smjernice za kvalitetnu participaciju djece u javnim politikama i odlučivanju*, UNICEF. Raspoloživo na: https://demografijaimladi.gov.hr/UserDocImages/Fotografije/Smjernice%20za%20kvalitetnu%20participaciju%20djece%20u%20javnim%20politikama%20i%20odlu%20c4%8divanju_.pdf (Pristupljeno: 07.01.2024)
4. Borić, I., Miroslavljević, A., Šalinović, M. (2017). *Poštujmo, uključimo, uvažimo: Analiza stanja dječje participacije u Hrvatskoj*, UNICEF, Raspoloživo na https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Analiza_stanja_djecje_participacije_u_Hrvatskoj.pdf (Pristupljeno: 07.01.2024.)
5. Društvo „Naša djeca“ Opatija (2023). Raspoloživo na; <https://djecjaprava.dnd-opatija.hr/projekti/za-djecji-glas-europe/>, (Pristupljeno;; 21.12.2023.)
6. Europsko jamstvo za djecu (2021). Raspoloživo na; <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/european-child-guarantee/>, (Pristupljeno: 26.12.2023)

7. Franklin, A., Sloper, P. (2005.). Listening and responding? Children's participation in health care within England. *International Journal of Children's Rights*, 13(1/2), 11-29.
8. Hart, R. A. (1992). *Sudjelovanje djece: od simbolizma do građanstva*. Međunarodni centar za dječji razvoj Dječjeg fonda Ujedinjenih naroda.
9. Hart, R. A. (2008). *Odmak od 'ljestvi': Razmišljanja o modelu participativnog rada s djecom. Sudjelovanje i učenje: Perspektive obrazovanja i okoliša, zdravlja i održivosti*, Springer.
10. Jeđud Borić, I., Miroslavljević, A. (2014). *Participatory Research in the Field of Social Pedagogy in Croatia* Rotterdam: Sense Publishers.
11. Jeđud, I. (2012). Modeli participacije i njihova refleksija u hrvatskoj praksi, *Dijete i društvo*, 13(1/2), 31-43.
12. Kazneni zakon, Narodne Novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, Raspoloživio na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (Pristupljeno: 13.12.2023.)
13. Konvencija o pravima djeteta (2001). Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Raspoloživio na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (Pristupljeno: 13.12.2023.)
14. Katić, V. (2008). Različitost pristupa u radu na projektima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 14(53), 9-11.
15. Kopic, Ž., Korajac, V. (2010). Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece. *Život i škola*, 56(24), 45-54.
16. Katz, L. G., Chard, S. C. (1997). *Engaging Children's Minds: The Project Approach*. Ablex Publishing Corporation.
17. Lansdown, G. (2010.). *The realisation of children's participation rights: critical reflections A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice*. Routledge.

18. Lansdown, G. (2011) Every Child's Right to be heard: A resource guide on the UN Committee on the Rights of the Child General Comment No. 12, *Save the Children UK and UNICEF*
19. Lundy, L. (2007). „Voice" is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child", *British Educational Research Journal*, 33(6), 927-942
20. Lundy, L. (2018). In defence of tokenism? Children's right to participate in collective decision-making, *Childhood*, 25(3), 340 - 371
21. Miljak, A. (1999). Rad na projektima, *Dijete Vrtić Obitelj*, 5(18/19), 19-20.
22. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Persona.
23. Miljak, A., Vujčić, L. (2002). *Vrtić u skladu s dječjom prirodom „Dječja kuća“*. Rovinj: PU Dječji vrtići i jaslice „Neven“.
24. Petrovič-Sočo, B. (2007). *Projekti i „projekti“ u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci
25. Prekršajni zakon, Narodne novine 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18. Raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/52/Prekr%C5%A1ajni-zakon> (Pristupljeno; 21.12.2023.)
26. Reynolds, P., Nieuwenhuys, O., Hanson, K. (2006). Refractions of children's rights in development practice. *Childhood*. 13(3), 291-302.
27. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum; rad djece na projektima*. Mali profesor d.o.o.
28. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. 1. izdanje. Profil.
29. Slunjski, E. (2020). *Pedagoška dokumentacija*. 1. izdanje. Element d.o.o.
30. Stokes, E. (2000). *Kurikulum za jaslice – razvojno primjereni program za djecu od rođenja do 3 godine*. Udruga roditelja Korak po korak za promicanje kvalitete življenja djece i obitelji.

31. Škorić, S. (2017). *ABC dječje participacije*, Društvo „Naša djeca“ Opatija, Raspoloživo na <https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/ABC-djecje-partecipacije.pdf> (Pristupljeno: 21.12.2023)
32. Škorić, S. (2021). *Za dječji glas u Europi*, Društvo „Naša djeca“ Opatija, Raspoloživo na: https://djecja-prava.dnd-opatija.hr/wp-content/uploads/Brosura_Za-djecji-glas-u-Europi.pdf (Pristupljeno; 19.12.2023.)
33. Škorić, S. (2022). *Primjena dječje participacije u lokalnoj zajednici*, Društvo „Naša djeca“ Opatija, Raspoloživo na: [file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Web%20publikacija_Primjena%20dje%C4%8Dje%20participacije%20u%20lokalnoj%20zajednici_FINAL%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Web%20publikacija_Primjena%20dje%C4%8Dje%20participacije%20u%20lokalnoj%20zajednici_FINAL%20(2).pdf) (Pristupljeno: 19.12.2023.)
34. UNICEF Child Protection Strategy (2020). Raspoloživo na: <https://www.unicef.org/documents/child-protection-strategy> (Pristupljeno: 16.12.2023.)
35. White, S. (2002). Being, becoming and relationship: conceptual challenges of a child rights approach in development. *Journal of International Development*. 14(6), 1095-1104.
36. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19.

POPIS SLIKA I GRAFIKONA

Popis slika

Slika 1. Osnivanje DGV-a Grada Opatije	24
Slika 2. Djeca u akciji uređenja igrališta	26
Slika 3. Tajno glasovanje.....	27
Slika 4. Brojanje glasova	28
Slika 5. Sjednica DGV-a Grada Opatije	29
Slika 6. Posjet gradskim institucijama	31
Slika 7. Radionice DGV-a Grada Opatije	32
Slika 8. Donošenje Bukureštanske deklaracije.....	39
Slika 9. Međunarodni dan dječjih prava.....	40
Slika 10. Proslava 40. godina Child Rights Connect organizacije, panel rasprava s Volkerom Turkom	40
Slika 11. Susret NEF-a Hrvatske.....	41

Popis grafikona

Grafikon 1. Spol sudionika istraživanja.....	42
Grafikon 2. Stupanj obrazovanja ispitanika	43

PRILOZI

PRILOG 1. ANKETNI UPITNIK

UPITNIK ZA ODGOJITELJE: „MIŠLJENJA ODGOJITELJA PREMA OSTVARIVANJU AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE“

Poštovana/poštovani,
u sklopu diplomskog rada „Mišljenja odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije“ pozivam Vas da ispunite ovaj upitnik.

Cilj istraživanja je ispitati mišljenja odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije u dječjim vrtićima. Istraživanje se provodi online anketnim upitnikom.

Tijekom istraživačkog postupka od vas će se tražiti da ispunite upitnik koji sadrži pitanja o Vašim stajalištima, primjeni i razumijevanju aktivne dječje participacije.

U upitnik su uključena i neka pitanja o vašim općim demografskim podacima, međutim podatak o Vašem imenu se u upitniku od Vas nigdje ne traži.

Molimo da na pitanja odgovarate što spontanije i što iskrenije možete te da ne izostavite niti jedno pitanje. No ako odlučite da na neka pitanja ne želite odgovoriti to ne morate učiniti i za to nećete snositi nikakve posljedice. Ako nastavite s ispunjavanjem upitnika, potvrđujete da ste informirani o istraživanju i da pristajete sudjelovati u njemu.

Ukoliko imate bilo kakvih pitanja vezanih uz istraživanje ili Vas zanimaju rezultati istraživanja možete se javiti voditeljici istraživanja na antonia.skoric14@gmail.com.

Zahvaljujem Vam na suradnji.

Antonia Katić

Studentica diplomskog sveučilišnog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Spol: _____

Broj godina radnog staža: _____

Jeste li završili:

- a) Prijediplomski studij RPO
- b) Diplomski studij RPO

1. Što za Vas znači sudjelovanje, a što participacija? Ima li po Vašem mišljenju razlike između ova dva pojma?
2. Participirate li Vi u životu svoje lokalne zajednice (u mjestu u kojem živite)? Kako?
3. Kako sve djeca mogu participirati u životu svoje lokalne zajednice (na razini mjesta iz kojeg dolaze, ustanove i sl.)?
4. Zna li koja su načela ostvarivanja aktivne dječje participacije? Ako da, molim Vas da ih nabrojite.
5. Koje su prednosti za djecu od ostvarivanja aktivnosti aktivne dječje participacije, a koje su za odrasle i/ili lokalnu zajednicu?
6. Vjerujete li u programe aktivne dječje participacije i njihovu provedbu unutar predškolskih ustanova?
7. Provodite li aktivnosti ostvarivanja aktivne dječje participacije u svom radu s djecom u predškolskoj ustanovi? Ako da, molim Vas obrazložite svoj odgovor.

8. Smatrate li da su djeca dovoljno uključena u procese donošenja odluka unutar Vaše skupine u predškolskoj ustanovi? Ako da, navedite primjer.
9. Na koji način osmišljavate i provodite projekte s djecom unutar Vaše skupine u predškolskoj ustanovi?
10. Koje su za Vas prednosti od ostvarivanja aktivne dječje participacije, a koje su prepreke?
11. Smatrate li da ste dovoljno educirani za ostvarivanje aktivnosti aktivne dječje participacije u predškolskoj ustanovi?
12. Jeste li čuli za primjere dobre prakse ostvarivanja aktivne dječje participacije u Vašem mjestu (gradu ili općini)? Ako da, navedite ih.

Zahvaljujem Vam na sudjelovanju!

PRILOG 2. POTVRDA O KORIŠTENJU FOTOGRAFIJA UDRUGE ZA POTREBE DIPLOMSKOG RADA

DRUŠTVO NAŠA DJECA OPATIJA
Opatija, ~~Lipovica~~ 2
Telefon: 051/272-443 © Faks: 051/272-443
E-mail: info@dnd-opatija.hr
IBAN: HR0524020061100257164
M.B. 1265008
OIB: 47913506308

Predmet: Suglasnost za korištenje fotografija u diplomskom radu

Društvo „Naša djeca“ Opatija, St. Lipovica 2, OIB: 47913506308, daje suglasnost za korištenje fotografija s društvenih mreža, knjiga i brošura Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije i Dječjeg foruma u diplomskom radu studentice ~~Antunice~~ **Antunice Katić u sklopu diplomskog rada „Stavovi odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije“** studentice 5. godine diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Puli.

S poštovanjem,

Opatija, 20. svibnja 2024.

**PRILOG 3. ODOBRENJE POVJERENSTVA ZA PROCJENU ETIČNOSTI
ISTRAŽIVANJA „MIŠLJENJA ODGOJITELJA PREMA OSTVARIVANJU
AKTIVNE DJEČJE PARTICIPACIJE“**

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Povjerenstvo za procjenu etičnosti istraživanja

ODLUKA O ETIČNOSTI ISTRAŽIVANJA

Naziv istraživanja:	Stavovi odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije
Voditelj/voditeljica istraživanja (odgovorna osoba):	Antonia Katić
E-mail adresa voditelja/voditeljice istraživanja:	akatic@student.unipu.hr
Institucija/organizacija koja provodi istraživanje:	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, FOOZ
Predloženi nacrt istraživanja:	
1) <u>odobrava se kao etički prihvatljiv</u>	
2) predlažu se sljedeće dorade da bude etički prihvatljiv:	
Članice povjerenstva:	
1. Prof. dr. sc. Iva Blažević	
2. Izv. prof. dr. sc. Ksenija Černe	
3. Doc. dr. sc. Marlena Plavšić	
Datum zaprimanja zamolbe: 9. 1. 2024.	
Datum donošenja odluke: 15. 1. 2024.	
Datum slanja obavijesti: 15. 1. 2024.	

SAŽETAK

Dječja participacija tema je kojom se bave mnogi teoretičari i praktičari, na koju pozivaju i ukazuju svi suvremeni dokumenti i strategije kao temu koja je neizostavna u 21. stoljeću. Djeca su jednaki kreatori i ravnopravni sudionici svog društva i svakodnevice. Upravo iz tog razloga potrebno je slušati, ali i čuti dijete, dopustiti i poticati razvoj njegova izražavanja, uključenosti u aktivnosti zajednice, a sve to sa srhom kako bi samo dijete izraslo u svjesnog i aktivnog pojedinca koji doprinosi zajednici i prostoru u kojemu živi. Kako bi isto bilo moguće u odgoj djeteta, na izravan ili neizravan način potrebno je uključiti kako odgojitelje tako i lokalnu zajednicu. Naime, lokalna zajednica će kroz vrijednosti, običaje, navike i zajedništvo izreći svoje potrebe i područja djelovanja, a odgojitelji će uz obitelj pomoći u usmjeravanju djeteta, pronalasku područja od interesa te njegovu uključenju u isto. Naravno, od ključne je važnosti i da dijete u svim trima stranama djelovanja naiđe na potporu i podršku za radom i participacijom. Cilj istraživanja je ispitati mišljenje odgojitelja prema ostvarivanju aktivne dječje participacije u dječjim vrtićima. Također, ovim diplomskim radom prikazati će se različite metode ostvarivanja aktivne dječje participacije, ukazati na razlike između dječjeg sudjelovanja i participiranja, prikazati ostvarivanje aktivne participacije od najranije dobi te prikazati primjere dobre prakse ostvarivanja aktivne dječje participacije kroz rad Dječjeg gradskog vijeća Grada Opatije i Nacionalnog Eurochild Foruma Hrvatske. Naime, primjeri su to uspješnog provođenja takvog oblika projekata koji je na ponos i gradu u kojemu djeluje, ali djeci koja su uključena u iste.

Ključne riječi: djeca, dijete, participacija, dječja vijeća, dječji forumi

SUMMARY

Children's participation is a topic that many theoreticians and practitioners deal with, which all contemporary documents and strategies refer to and indicate as a topic that is indispensable in the 21st century. Children are equal creators and equal participants in their society and everyday life. It is precisely for this reason that it is necessary to listen, but also to hear the child, to allow and encourage the development of his expression, involvement in community activities, and all this with the aim that the child himself grows into a conscious and active individual who contributes to the community and the space in which he lives. In order for the same to be possible in the upbringing of a child, it is necessary to involve both educators and the local community in a direct or indirect way. Namely, the local community will express its needs and areas of action through values, customs, habits and togetherness, and educators will help the family guide the child, find an area of interest and include him in it. Of course, it is also of crucial importance that the child finds support and support for work and participation in all three areas of activity. The aim of the research is to examine the attitudes of educators towards the realization of active children's participation in kindergartens. Also, this thesis will show different methods of achieving active children's participation, point out the differences between children's participation and participation, show the realization of active participation from an early age and show examples of good practice of achieving active children's participation through the work of the Children's City Council of the City of Opatija and National Eurochild Forum of Croatia. Namely, these are examples of the successful implementation of this type of project, which is a source of pride not only for the city in which it operates, but also for the children who are involved in it.

Key words: children, child, participation, children's councils, children's forums